# מבוא לחשיבה סטטיסטית

# תוכן העניינים

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 1 - סטטיסטיקה תיאורית- סיווג משתנים וסולמות מדידה

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – סיווג משתנים וסולמות מדידה:

## רקע:

סטטיסטיקה תיאורית הוא ענף בו לומדים כיצד לאסוף נתונים, להציג אותם ולנתח אותם. בסטטיסטיקה תיאורית אנו פונים לקבוצה מסוימת, ובאותה קבוצה אנו אוספים נתונים על הישויות באותה קבוצה.
משתנה – תכונה שיכולה לקבל מספר ערכים: דעה פוליטית, מקום מגורים, גובה של אדם וכדומה. חלוקה אחת של המשתנים הנמדדים היא לפי סולמות מדידה:

**מיון משתנים לפי סולמות המדידה:**

1. סולם שמי (נומינאלי) – משתנה שלערכיו יש משמעות רק מבחינת הזהות ואין עניין של יותר או פחות.
   לדוגמה: מצב משפחתי (רווק/נשוי/אלמן/גרוש), אזור מגורים.
   משתנה דיכוטומי (הינו מסולם שמי) אותם משתנים שיש להם רק שני ערכים אפשריות זכר/נקבה. מעשן/לא מעשן.
2. סולם סדר (אורדינאלי) – כאשר לערכים של המשתנה בנוסף לשם ישנה גם משמעות לסדר אבל אין משמעות לגודל ההפרש. למשל,דרגה בצבא.
3. סולם רווחים (אינטרוולי) – משתנה שלערכים שלו בנוסף לשם ולסדר בניהם יש משמעות לרווחים בין הערכים אבל אין משמעות ליחס בין הערכים.
   למשל, קומה בבניין. סולם לא כל כך פופולרי.

**סולם מנה/יחס:**

משתנה שלערכיו בנוסף לשם, לסדר ולרווח יש משמעות גם ליחס בין הערכים.
למשל, מספר מכוניות למשפחה, משקל אדם בק"ג.
הדרך הקלה ביותר כדי לזהות עם הסולם הוא סולם מנה היא על ידי מבחן האפס.
בסולם מנה האפס הוא מוחלט, אבסולוטי, ומייצג אין.

**סוגי משתנים:**

נבצע סיווג של המשתנים :

**משתנה איכותי**

משתנה שלערכיו אין משמעות של יותר או פחות, אין עניין כמותי לערכים המתקבלים. כמו : מקום מגורים של אדם (רעננה, תל אביב, אשדוד..), מין האדם (זכר, נקבה), מצב משפחתי (רווק, נשוי, גרוש, אלמן).

**משתנה כמותי**

משתנה שערכיו הם מספרים להם יש משמעות כמותית כמו : גובה אדם בס"מ, ציון בבחינה וכדומה. את המשתנה הכמותי נסווג לשני סוגים :

משתנה בדיד : משתנה שערכיו מתקבלים מתוך סידרה של ערכים אפשריים. כמו : מספר ילדים למשפחה (1,2,3..), ציון בבחינה (מ-0 ועד 100 בקפיצות של 1).

משתנה רציף : משתנה שערכיו מתקבלים מתוך אינסוף ערכים בתחום מסוים, הערכים מתקבלים ברצף – ללא קפיצות של ערכים.
דוגמאות : גובה בס"מ – אם הגובה הנמוך ביותר הוא 150 ס"מ ועד 190 ס"מ – הגבהים בקבוצה הם ברצף. גם בין 160 ל-161 ס"מ יש רצף אינסופי של ערכים אפשריים (כמו 160.233 ס"מ, למשל).

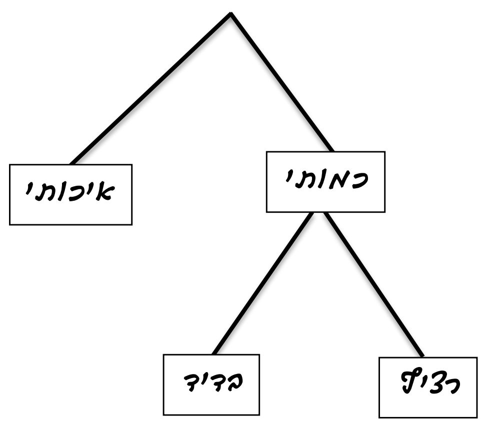

## שאלות:

1) באיזה סולם מדידה המשתנים הבאים נחקרים (שמי/סדר/רווחים/מנה):

א. גובה (בס"מ).
ב. מספר ילדים למשפחה.
ג. מידת החרדה לפני מבחן.
ד. שביעות רצון משירות לקוחות בסקלה מ-1 עד 7 (1 - כלל לא מרוצה עד 7 - מרוצה מאד)
ה. השכלה.
ו. מספר אוטובוס.
ז. מקום מגורים.
ח. מין (1=גבר ; 2=אישה).
ט. מידת נעליים.

2) להלן התפלגות מספר האיחורים לעבודה בחודש של העובדים בחברת "סטאר":

| מספר האיחורים | מספר העובדים |
|---|---|
| 0 | 17 |
| 1 | 23 |
| 2 | 85 |
| 3 | 50 |
| 4 | 25 |

בחברה 200 עובדים.

א. מהו המשתנה הנחקר כאן?
ב. האם מדובר במשתנה איכותי או כמותי?
אם הוא כמותי האם הוא בדיד או רציף?
באיזה סולם מדידת המשתנה?

3) להלן רשימה של משתנים כמותיים. ציינו האם הוא משתנה רציף/בדיד:

א. שכר ב-₪.
ב. ציון בחינת בגרות.
ג. תוצאה של הטלת קובייה.
ד. מהירות ריצה בתחרות.
ה. שיעור התמיכה בממשלה.

## תשובות סופיות:

1) א. מנה. ב. מנה. ג. סדר.
ד. סדר. ה. מנה/ סדר. ו. שמי.
ז. שמי. ח. שמי. ט. סדר.

2) א. מספר האיחורים. ב. כמותי בדיד בסולם מנה.

3) א. רציף. ב. בדיד. ג. בדיד.
ד. רציף. ה. רציף.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 2 - סטטיסטיקה תיאורית - טרנספורמציה על סולמות מדידה

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – טרנספורמציה על סולמות מדידה:

**רקע:**

טרנספורמציה הינה מצב שבו עושים שינוי לערכים במשתנה הנחקר.
להלן נפרט אילו טרנספורמציות מותרות על כל סולם מדידה:

**סולם שמי (נומינאלי)** –

הטרנספורמציה המותרת היא טרנספורמציה ששומרת על הזהות.

**סולם סדר (אורדינאלי)** –

הטרנספורמציה המותרת היא טרנספורמציה ששומרת על הסדר.

**סולם רווחים (אינטרוולי)** –

הטרנספורמציה המותרת היא טרנספורמציה לינארית חיובית.

**סולם מנה/יחס** –

הטרנספורמציה המותרת היא הכפלה / חילוק במספר חיובי.

## שאלות:

**1)** ציינו באילו סולמות מדידה מותרות הטרנספורמציות הבאות:
א. הכפלה באפס.
ב. הכפלה ב-2.
ג. הכפלה במינוס 1.
ד. הוספה של 3.
ה. הפחתה של 3.

**2)** איזו טרנספורמציה שומרת על סולם המשתנה "הטמפרטורה בחדר הסגלגל"?
א. טרנספורמציה שומרת סדר.
ב. טרנספורמציה לינארית חיובית.
ג. טרנספורמציה שומרת יחס.
ד. תשובות ב' ו-ג' נכונות.

**3)** באיזה סולם/ות מדידה מותרת החסרה של קבוע מכל מספר?
א. בסולם שמי בלבד.
ב. בסולמות שמי וסדר בלבד.
ג. בסולמות שמי, סדר ורווחים בלבד.
ד. בכל ארבעת סולמות המדידה.

**4)** איזו טרנספורמציה שומרת על סולם מספרי האוטובוסים של "אגד"?
א. טרנספורמציה שומרת סדר.
ב. טרנספורמציה לינארית חיובית.
ג. טרנספורמציה שומרת יחס.
ד. כל התשובות נכונות.

## תשובות סופיות:

**1)** א. אף סולם. ב. כל הסולמות. ג. רק על סולם שמי.
ד. רווחים, סדר, שמי. ה. רווחים, סדר, שמי.

**2)** ד'.

**3)** ג'.

**4)** ד'.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 3 - סטטיסטיקה תיאורית- הצגה של נתונים

### תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – הצגה של נתונים:

## רקע:

דרכים להצגת נתונים שנאספו :

### רשימה של תצפיות:

התצפית היא הערך שנצפה עבור ישות מסוימת בקבוצה. רושמים את התצפיות שהתקבלו כרשומה, יעיל שיש מספר מועט של תצפיות. ההצגה הזו רלבנטית לכל סוגי המשתנים. למשל, להלן מספר החדרים בבניין בן 5 דירות : 4, 5, 3, 4, 3.

### טבלת שכיחויות בדידה:

| שם המשתנה- $X$ | שכיחות – $f(x)$ | שכיחות יחסית באחוזים |
|---|---|---|
| $X_1$ | $f_1$ | $\frac{f_1}{N}\cdot 100$ |
| $X_2$ | $f_2$ | $\frac{f_2}{N}\cdot 100$ |
| $X_3$ | $f_3$ | $\frac{f_3}{N}\cdot 100$ |
| $\vdots$ | $\vdots$ | $\vdots$ |
| $X_k$ | $f_k$ | $\frac{f_x}{N}\cdot 100$ |
| **סה"כ** | $N=\sum_{i=1}^{k} f_i$ | 100% |

רושמים את התצפיות בטבלה שבה עמודה אחת מבטאת את ערכי המשתנה והשנייה את השכיחות. יעיל עבור משתנה איכותי וכמותי בדיד וכשיש מספר רב של תצפיות. לא יעיל למשתנה כמותי רציף.

**דוגמה:**

להלן התפלגות הציונים בכיתה מסוימת:

| הציון- $X$ | מספר התלמידים – השכיחות - $f$ | $F_i$ | $\frac{f_i}{n}$ |
|---|---|---|---|
| 5 | 2 | 2 | 0.08=2/25 |
| 6 | 4 | 6 | 0.16=4/25 |
| 7 | 8 | 14 | 0.32=8/25 |
| 8 | 5 | 19 | 0.2=5/25 |
| 9 | 4 | 23 | 0.16=4/25 |
| 10 | 2 | 25 | 0.08=2/25 |

שכיחות מצטברת – צבירה של השכיחויות.

השכיחויות $F_i$ – השכיחות המצטברת נותנת כמה תצפיות קטנות או שוות לערך.

שכיחות יחסית (פרופורציה) – השכיחות מחולקת לכמות התצפיות הכללי:

$\frac{f_i}{n}$ – איזה חלק מהתצפיות בקבוצה שווה לערך.

**טבלת שכיחויות במחלקות:**

משתמשים שהמשתנה כמותי רציף או כאשר יש מספר ערכים רב במשתנה הבדיד וטבלת שכיחויות תהיה ארוכה מידי.

**דוגמה:**

נתנו לקבוצת ילדים לבצע משימה, בדקו את התפלגות זמן הביצוע, בדקות.
להלן ההתפלגות שהתקבלה:

| זמן בדקות | מספר הילדים |
|---|---|
| 0.5-3.5 | 20 |
| 3.5-9.5 | 18 |
| 9.5-19.5 | 14 |
| 19.5-29.5 | 8 |

**דיאגרמת עוגה:**

זהו התיאור הגרפי של משתנה איכותי. בדיאגראמת עוגה כל ערך במשתנה מקבל "נתח", שהוא פרופורציונלי לשכיחות היחסית של ערך המשתנה בנתונים.

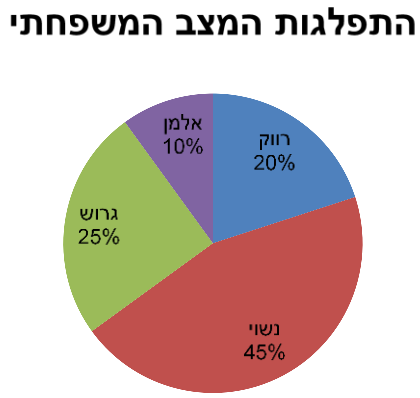


**דיאגרמת מקלות:**

הציר האופקי הוא הציר של המשתנה והציר האנכי של השכיחות, כך שהגובה של המקל מעיד על השכיחות. רלבנטי למשתנה כמותי בדיד. לא נהוג להשתמש בתיאור למשתנה איכותי וכמו כן לא למשתנה כמותי רציף, וכן בסולמות מדידה עבור משתנה מסולם סדר.

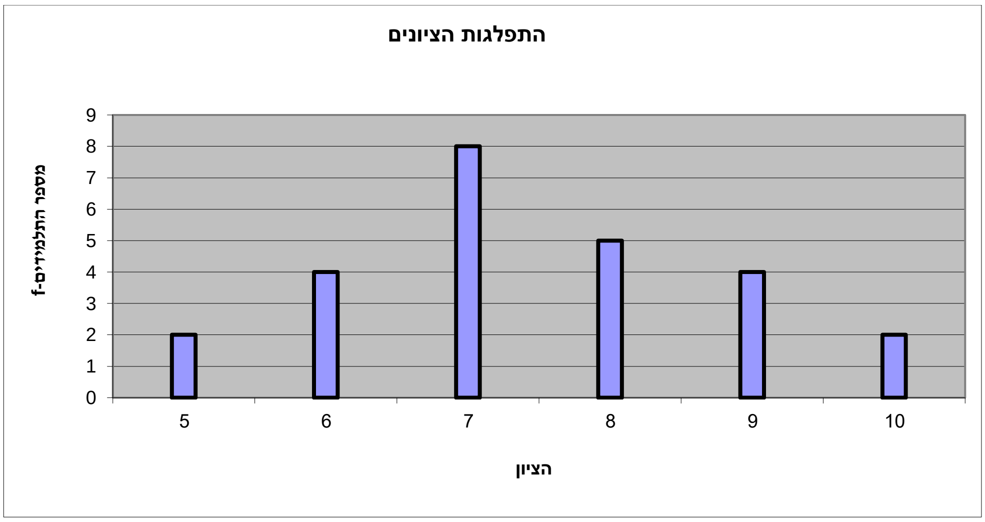

## היסטוגרמה:

היסטוגרמה היא הדרך הגרפית כדי לתאר טבלת שכיחויות במחלקות, והיא רלוונטית למשתנה כמותי רציף.
בהיסטוגרמה הציר האופקי הוא הציר של המשתנה והציר האנכי הוא הציר של הצפיפות. הצפיפות מחושבת בכל מחלקה על ידי חלוקת השכיחות ברוחב של כל המחלקה, והיא נותנת את מספר התצפיות הממוצע בכל מחלקה ליחדה. אם המחלקות הן שוות ברוחב, ניתן לשרטט את ההיסטוגרמה לפי השכיחות ואין צורך בצפיפות.

| $X$ | רוחב | אמצע | שכיחות | מצטברת | צפיפות |
|---|---|---|---|---|---|
| 0.5 - 3.5 | 3 | 2 | 20 | 20 | 6.6667 |
| 3.5 - 9.5 | 6 | 6.5 | 18 | 38 | 3 |
| 9.5 - 19.5 | 10 | 14.5 | 14 | 52 | 1.4 |
| 19.5 - 29.5 | 10 | 24.5 | 8 | 60 | 0.8 |

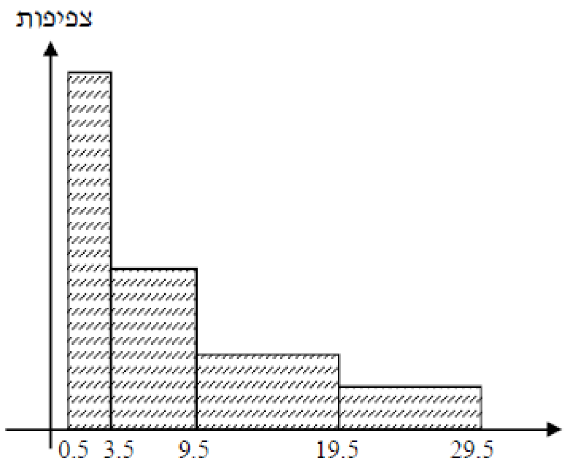


## פוליגון – מצולעון:

אם נחבר את אמצע קצה כל מלבן בקווים ישרים.
נותן מראה חזותי לצורה של התפלגות המשתנה.

**צורות התפלגות נפוצות:**

**התפלגות סימטרית פעמונית**

רוב התצפיות במרכז, וככל שנתרחק מהמרכז יהיו פחות תצפיות באופן סימטרי. לדוגמה, ציוני IQ.

ישנן התפלגויות סימטריות שאינן פעמוניות, כגון:

**התפלגות אסימטרית ימנית (חיובית)**

רוב התצפיות מקבלות ערכים נמוכים ויש מיעוט הולך וקטן של תצפיות שמקבלות ערכים גבוהים קיצוניים. לדוגמה, שכר במשק.


**התפלגות אסימטרית שמאלית (שלילית)**

רוב התצפיות מקבלות ערכים גבוהים ויש מיעוט הולך וקטן של תצפיות שמקבלות ערכים נמוכים קיצוניים. לדוגמה, אורך חיים.

## שאלות:

1) בסקר צפייה בטלוויזיה התקבלו התוצאות הבאות: 25 צפו בערוץ הראשון, 25 צפו בערוץ 10, 75 צפו בערוץ השני, 50 צפו באחד מערוצי הכבלים ו-25 לא צפו בטלוויזיה בזמן הסקר.

א. רשמו את טבלת השכיחות ואת השכיחות היחסית.

ב. תארו את הנתונים באופן גרפי.

2) להלן נתונים על התפלגות המקצוע המועדף של תלמידי שכבה ו' בבית הספר "מעוף":

| המקצוע | מספר התלמידים |
|---|---|
| מתמטיקה | 44 |
| תנ"ך | 20 |
| אנגלית | 12 |
| היסטוריה | 26 |

א. מהו המשתנה הנחקר?

ב. מהי פרופורציית התלמידים שמעדיפים תנ"ך?

3) להלן התפלגות ההשכלה במקום עבודה מסוים:

| השכלה | מספר העובדים |
|---|---|
| נמוכה | 60 |
| תיכונית | 120 |
| אקדמאית | 20 |

א. מהו המשתנה הנחקר?
מאיזה סולם הוא?

ב. תארו את הנתונים באופן גרפי.

4) להלן רשימת הציונים של 20 תלמידים שנבחנו במבחן הבנת הנקרא:
6, 5, 8, 7, 6, 9, 8, 6, 7, 6, 7, 8, 5, 4, 6, 10, 9, 8, 6, 7.

א. מהו המשתנה? האם הוא בדיד או רציף?

ב. תארו את הרשימה בטבלת שכיחויות.

ג. הוסיפו שכיחויות יחסיות לטבלה.

ד. תארו את הנתונים באופן גרפי.

**5)** להלן היסטוגרמה המתארת את התפלגות הגבהים בס"מ של קבוצה מסוימת :

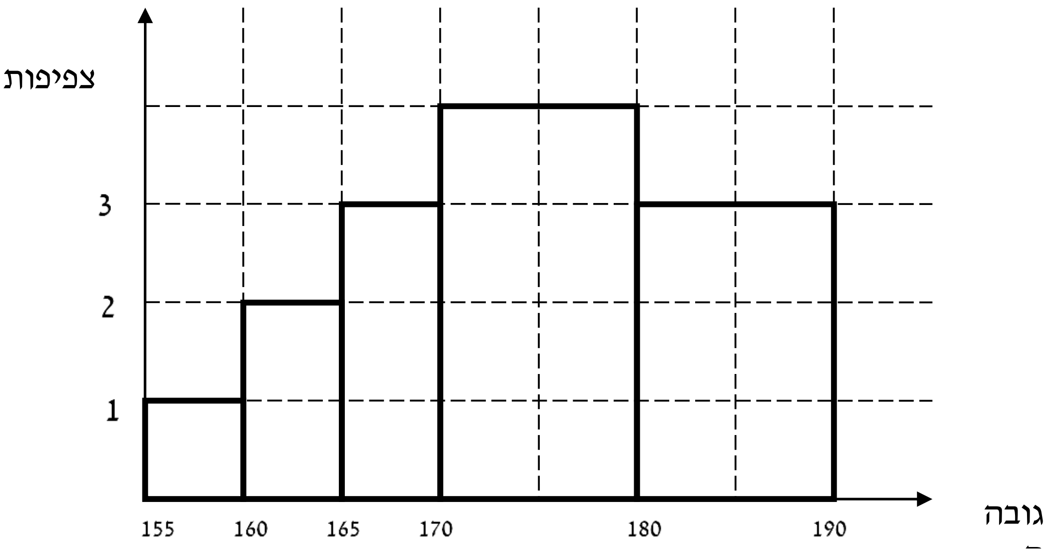


א. מהו המשתנה הנחקר? האם הוא בדיד או רציף?
ב. תארו את הנתונים בטבלת שכיחויות במחלקות.
ג. הוסיפו שכיחות יחסית לטבלה.
ד. הוסיפו את הצפיפות של כל מחלקה לטבלה.
ה. מהי צורת ההתפלגות של הגבהים?

**6)** להלן התפלגות המשקל של קבוצה מסוימת בק"ג :

| משקל | מספר מקרים |
|---|---|
| 40-45 | 10 |
| 45-50 | 20 |
| 50-60 | 30 |
| 60-65 | 20 |
| 65-70 | 10 |

א. תארו את ההתפלגות באופן גרפי.
ב. מה ניתן להגיד על צורת ההתפלגות?

 

**7)** להלן גיל המטופלים של ד"ר שוורץ בשנים:
קנה מידה:

8 מטופלים= ☐

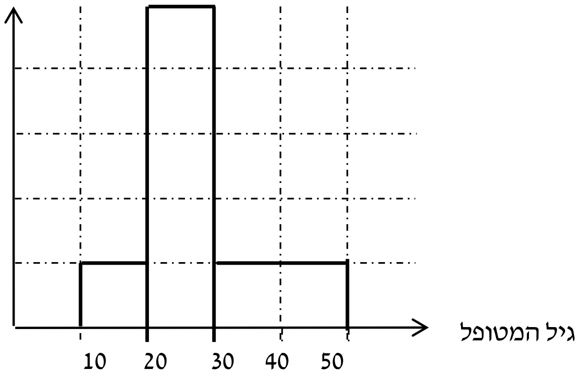


א. מה המשתנה הנחקר? האם הוא בדיד או רציף?
ב. מהי הקבוצה הנחקרת?
ג. תרגמו את ההסיטוגרמה לטבלת שכיחות.
ד. מהי הפרופורציה של המטופלים של ד"ר שוורץ בגילאים 20-30?

## תשובות סופיות:

1) א. להלן טבלה:

| $x$ | $f(x)$ | $\frac{f(x)}{n}$ | % |
|---|---|---|---|
| **ערוץ 1** | 25 | $\frac{25}{200}$ | 12.5% |
| **ערוץ 10** | 25 | $\frac{25}{200}$ | 12.5% |
| **ערוץ 2** | 75 | $\frac{75}{200}$ | 37.5% |
| **כבלים** | 50 | $\frac{50}{200}$ | 25% |
| **לא צפו** | 25 | $\frac{25}{200}$ | 12.5% |
| **סה"כ** | 200 | 1 | 100% |

ב. עיין גרף מלא בסרטון הוידאו.

2) א. מקצוע מועדף. ב. 19.6%.

3) א. משתנה נחקר: השכלה, סוג: סדר. ב. עיין גרף מלא בסרטון הוידאו.

4) א. המשתנה: ציון, משתנה בדיד.
ד. עיין גרף מלא בסרטון הוידאו.

ב+ג. להלן טבלה:

| $x$ | $f(x)$ | $\frac{f(x)}{n}$ | % |
|---|---|---|---|
| **4** | 1 | $\frac{1}{20}$ | 5% |
| **5** | 2 | $\frac{2}{20}$ | 10% |
| **6** | 6 | $\frac{6}{20}$ | 30% |
| **7** | 4 | $\frac{4}{20}$ | 20% |
| **8** | 4 | $\frac{4}{20}$ | 20% |
| **9** | 2 | $\frac{2}{20}$ | 10% |
| **10** | 1 | $\frac{1}{20}$ | 5% |
| **סה"כ** | 20 | 20 | 100% |

5) א. גובה בס"מ, רציף.

ב+ג+ד. להלן טבלה:

ה. אסימטרית.

| $x$ | $f(x)$ | $\frac{f(x)}{n}$ | % | $d$ |
|---|---|---|---|---|
| **155-160** | 5 | $\frac{5}{100}$ | 5% | 1 |
| **160-165** | 10 | $\frac{10}{100}$ | 10% | 2 |
| **165-170** | 15 | $\frac{15}{100}$ | 15% | 3 |
| **170-180** | 40 | $\frac{40}{100}$ | 40% | 4 |
| **180-190** | 30 | $\frac{30}{100}$ | 30% | 3 |

**6)** א. עיין גרף מלא בסרטון הוידאו. ב. סימטרית.

**7)** א. המשתנה: גיל בשנים, משתנה רציף. ב. המטופלים של ד"ר שוורץ.
ד. להלן טבלה: ה. 62.5%.

| $x$ | $f(x)$ |
|---|---|
| **10-20** | 8 |
| **20-30** | 40 |
| **30-50** | 16 |

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 4 - סטטיסטיקה תיאורית- סכימה

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – סכימה:

**רקע:**

בסטטיסטיקה ישנה צורת רישום מקובלת לסכום של תצפיות: $\sum_{i=1}^{n} X_i$.

נסביר את צורת הרישום על ידי הדוגמה הבאה:

| $i$ | $X_i$ |
|---|---|
| 1 | 5 |
| 2 | 0 |
| 3 | 1 |
| 4 | 3 |
| 5 | 2 |

(הסבר מלא מופיע בסרטונים באתר).

## שאלות:

**1)** בבניין 5 דירות. לכל דירה רשמו את מספר החדרים שיש בדירה $(X)$,
ומספר הנפשות החיות בדירה $(Y)$. חשבו:

| מספר דירה | $X$ | $Y$ |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 1 |
| 2 | 3 | 1 |
| 3 | 2 | 2 |
| 4 | 4 | 3 |
| 5 | 3 | 2 |

א. $\sum_{i=1}^{3} X_i$.

ב. $\sum_{i=1}^{5} Y_i$.

ג. $\sum_{i=1}^{4} X_i$.

ד. $\left(\sum_{i=1}^{4} X_i\right)^2$.

ה. $\sum X_i$.

ו. $\sum X_i Y_i$.

ז. $\sum (X_i) \sum (Y_i)$.

**2)** נתון לוח ערכי המשתנים $X_i$ ו- $Y_i$, כאשר: $i=1,2,...,6$, ונתונים הקבועים: $a=2$ , $b=5$. חשבו את הנוסחאות הבאות:

| $i$ | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| $X_i$ | 3 | 2 | 4 | -2 | 1 | 4 |
| $Y_i$ | 2 | 0 | 0 | 1 | -5 | 2 |

א. $\sum_{i=1}^{4} y_i$.

ב. $\sum_{i=1}^{6} a$.

ג. $\sum_{i=1}^{6} x_i y_i$.

ד. $\sum_{i=1}^{6} (x_i + y_i)$.

ה. $\sum_{i=1}^{6} x_i + a$.

**3)** קבעו לכל זהות האם היא נכונה:

א. $\sum_{i=1}^{n} bX_i = b \cdot \sum_{i=1}^{n} X_i$.

ב. $\sum_{i=1}^{n} a = a \cdot n$.

ג. $\left(\sum_{i=1}^{n} X_i\right)^2 = \sum_{i=1}^{n} {X_i}^2$.

**4)** נתון: $\sum_{i=1}^{10} X_i^2 = 1640$ , $\sum_{i=1}^{10} X_i = 80$.

חשבו: $\sum_{i=1}^{10} (X_i - 4)^2$.

## תשובות סופיות:

1) א. 7. ב. 9. ג. 11. ד. 121.
ה. 14. ו. 27. ז. 126.

2) א. 3. ב. 12. ג. 7.
ד. 12. ה. 14.

3) א. נכונה. ב. נכונה. ג. לא נכונה.

4) 1160.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 5 - סטטיסטיקה תאורית- מדדי מרכז

### תוכן העניינים

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 6 - סטטיסטיקה תיאורית - מדדי פיזור - הטווח, השונות וסטיית התקן

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – מדדי פיזור – הטווח, השונות וסטיית התקן:

## רקע:

**המטרה:** למדוד את הפיזור של הנתונים, כלומר כמה הם רחוקים זה מזה ושונים זה מזה.

**הטווח / תחום (RANGE):**

ההפרש בין התצפית הגבוהה ביותר לנמוכה ביותר: $R = X_{\max} - X_{\min}$.

**שונות וסטיית תקן:**

שונות היא ממוצע ריבועי של הסטיות מהממוצע וסטיית התקן היא שורש של השונות.

עבור סדרת נתונים: $S_x^2 = \dfrac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}{n} = \dfrac{\sum_{i=1}^{n} x_i^2}{n} - \bar{x}^2$.

**דוגמאות:**

1) נחשב את השונות של סדרת המספרים הבאה: 9, 4, 5.

עבור טבלת שכיחויות: $S_x^2 = \dfrac{\sum (x - \bar{x})^2 f}{n} = \dfrac{\sum x^2 \cdot f}{n} - \bar{x}^2$.

2) להלן התפלגות הציונים בכיתה מסוימת בה ממוצע הציונים הוא 7.44.

| הציון $X$ | השכיחות $F$ | $x^2 \cdot F$ |
|---|---|---|
| **5** | 2 | 50 |
| **6** | 4 | 144 |
| **7** | 8 | 392 |
| **8** | 5 | 320 |
| **9** | 4 | 324 |
| **10** | 2 | 200 |
| **סה"כ** | | **1430** |

$$S_x^2 = \frac{\sum_x x^2 f(x)}{n} - \bar{x}^2 = \frac{1430}{25} - 7.44^2 = 1.8464$$

$$S = \sqrt{S_x^2} = \sqrt{1.8464} = 1.3588$$

כשיש מחלקות נעזר באמצע המחלקה כדי לחשב את השונות.

## שאלות:

**1)** להלן רשימת הציונים של 20 תלמידים שנבחנו במבחן הבנת הנקרא:
6, 5, 8, 7, 6, 9, 8, 6, 7, 6, 7, 8, 5, 4, 6, 10, 9, 8, 6, 7.
חשבו את השונות, סטיית התקן והטווח של הציונים.

**2)** להלן התפלגות מספר המכוניות למשפחה בישוב "הגורן":

| מספר מכוניות למשפחה | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| שכיחות | 65 | 150 | 220 | 140 | 55 |

א. חשבו סטיית התקן.
ב. חשבו את הטווח של הנתונים.
הקפידו להסביר לגבי כל סעיף מה משמעות התוצאה שקיבלתם.

**3)** בחברה העוסקת בטלמרקטינג בדקו עבור כל עובד את מספר שנות הוותק שלו. התקבל שממוצע שנות הוותק הוא 4 שנים וסטיית התקן היא שנתיים.
א. האם הממוצע יגדל/יקטן/לא ישתנה וסטיית התקן תגדל/תקטן/לא תשנה כאשר יתווספו שני עובדים עם וותק של 4 שנים להתפלגות?
ב. האם הממוצע יגדל/יקטן/לא ישתנה וסטיית התקן תגדל/תקטן/לא תשנה כאשר יתווספו שני עובדים אשר אחד עם וותק של 0 שנים והשני עם וותק של 8 שנים להתפלגות?

**4)** נתונה רשימה של 5 תצפיות, אך רק עבור 4 מהן נרשמו הסטיות שלהן מהממוצע: 2, 3, 2, 1-. חשבו את השונות של חמש התצפיות.

**5)** בשכונה בדקו בכל דירה את מספר החדרים לדירה. בשכונה 200 דירות.

| מספר חדרים | פרופורציה |
|---|---|
| 1 | 0.1 |
| 2 | 0.2 |
| 3 | 0.4 |
| 4 | 0.15 |
| 5 | |

א. מה הממוצע של מספר החדרים לשכונה בדירה?
ב. חשבו את סטיית התקן של מספר החדרים לדירה.
ג. חלק מבעלי הדירות בנות 2 החדרים הפכו את דירתם לדירת חדר. כיצד הדבר ישפיע(יקטין, יגדל, לא ישנה)
על כל מדד שחישבתם בסעיפים הקודמים

## תשובות סופיות:

1) שונות: 2.19, סטיית תקן: 1.48, טווח: 6.

2) א. סטיית תקן: 1.106. ב. טווח: 4.

3) א. ממוצע לא ישתנה, סטיית התקן תקטן.
ב. ממוצע לא ישתנה, סטיית התקן תגדל.

4) 10.8.

5) א. 3.05. ב. 1.16. ג. ממוצע: יקטן, סטיית התקן: תגדל.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 7 - סטטיסטיקה תיאורית - מדדי פיזור - טווח בין רבעוני

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – מדדי פיזור – טווח בין רבעוני:

## רקע:

הטווח הבין-רבעוני (יש הקוראים לו התחום הבין-רבעוני) נותן את הטווח בין הרבעונים בו נמצאים 50% מהתצפיות המרכזיות. הרעיון ליצור מדד פיזורי שלא רגיש לתצפיות החריגות ביותר. כדי לחשב את הטווח הבין-רבעוני יש למצוא את הרבעון התחתון והעליון של התפלגות התצפיות.

רבעון תחתון – ערך שמחלק את ההתפלגות לשניים.
25% מהמקרים נמוכים ממנו או שווים לו ו75% מהמקרים גבוהים או שווים לו.
סימון: $Q_1$.

רבעון עליון – ערך שמחלק את ההתפלגות לשניים.
75% מהמקרים נמוכים ממנו או שווים לו ו25% מהמקרים גבוהים או שווים לו.
סימון: $Q_3$.

הטווח הבין רבעוני הוא הפער בין שני הרבעונים: $IQR = Q_3 - Q_1$.

**שלבים במציאת טווח בין-רבעוני בטבלת שכיחויות:**

שלב א: נמצא את הרבעון התחתון: הוא הערך שהשכיחות היחסית המצטברת באחוזים עברה לראשונה את 25%.

שלב ב: נמצא את הרבעון העליון: הוא הערך שהשכיחות היחסית המצטברת באחוזים עברה לראשונה את 75%.

שלב ג: נמצא את הטווח הבין-רבעוני: נחסר את הרבעונים: $IQR = Q_3 - Q_1$.

**דוגמה (פתרון בהקלטה):**

בסניף בנק 250 לקוחות. ספרו לכל לקוח את מספר תוכניות החיסכון שלו.
מהו הטווח הבין-רבעוני של מספר תוכניות החיסכון בסניף?

| # תוכניות החיסכון | $f(x)$ | שכיחות מצטברת | שכיחות יחסית מצטברת |
|---|---|---|---|
| 0 | 100 | | |
| 1 | 75 | | |
| 2 | 25 | | |
| 3 | 25 | | |
| 4 | 25 | | |

## שאלות:

**1)** להלן התפלגות מספר המכוניות למשפחה בישוב "הגורן":

| **מספר מכוניות למשפחה** | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| **שכיחות** | 65 | 150 | 220 | 140 | 55 |

מהו הטווח הבין-רבעוני של מספר המכוניות למשפחה בישוב "הגורן"?

**2)** בסקר שנעשה בדקו את מספר ימי המחלה השנתיים של מורים בארץ.

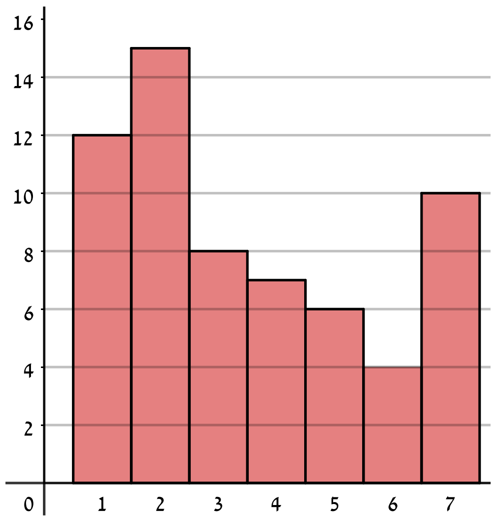


א. מה מייצגים הערכים בציר האופקי?

ב. מהו הטווח הבין-רבעוני של מספר ימי המחלה של המורים

ג. אם נוסיף 25 מורים אשר הצהירו שמספר ימי המחלה השנתיים שלהם הוא 4 ימים, כיצד הדבר ישנה את הטווח הבין-רבעוני? הסבירו.

ד. אם מסתבר שחלק מהמורים בסקר הצהירו שהם חלו 7 ימים בשנה אבל בפועל הם חלו 8 ימים, כיצד הדבר ישנה את הטווח הבין-רבעוני? הסבירו.

3) לפניך שתי עקומות המתארות את התפלגות הציונים בכל כיתה.
באיזו כיתה הטווח הבין-רבעוני גדול יותר?

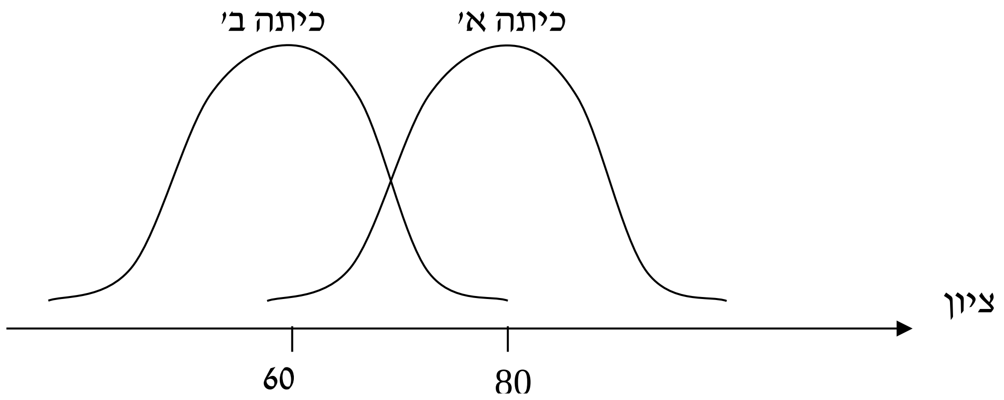


א. כיתה א.
ב. כיתה ב'.
ג. לשתיהן אותו טווח בין-רבעוני.
ד. לא ניתן לדעת, אין מספיק נתונים.

4) הוספת גודל קבוע לכל תצפיות סדרת נתונים:
א. תגדיל את הטווח הבין-רבעוני.
ב. תקטין את הטווח הבין-רבעוני.
ג. לא תשנה הטווח הבין-רבעוני.
ד. לא ניתן לדעת מה יקרה לטווח הבין-רבעוני.

5) חושב הטווח הבין-רבעוני עבור התפלגות מסוימת והתקבלה התוצאה אפס.
לכן:
א. לפחות 50% מהתצפיות זהות.
ב. סטיית התקן היא אפס.
ג. ההתפלגות היא סימטרית.
ד. מצב זה כלל לא יתכן.

6) סניף מספר 543 של בנק "ררווה" בדק ל-80 לקוחות את מספר הפעמים שכל לקוח נכנס לסניף הבנק במשך שבוע. התוצאות שהתקבלו הן:
50 אנשים נכנסו 0 פעמים לסניף.
20 אנשים נכנסו פעם אחת לסניף.
5 אנשים נכנסו פעמיים לסניף.
5 אנשים נכנסו יותר מפעמיים.
מהו הטווח הבין-רבעוני?

א. 60.
ב. 2.
ג. 50.
ד. 1.

7) התפלגות הציונים במבחן ווקסלר היא סימטרית לכן:
א. טווח הציונים הוא אפס.
ב. הטווח הבין רבעוני של הציונים אפס.
ג. סעיפים א ו-ב הם נכונים.
ד. אף סעיף אינו נכון.

**תשובות סופיות:**

1) 2.
2) א. מספר ימי המחלה השנתיים. ב. 3. ג. יקטן. ד. לא ישתנה.
3) ג'.
4) ג'.
5) א'.
6) ד'.
7) ד'.

  

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 8 - סטטיסטיקה תיאורית - מדדי פיזור - ממוצע סטיות מוחלטות מהחציון

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – מדדי פיזור – ממוצע סטיות מוחלטות מהחציון:

**רקע:**

מדד זה הוא מדד לפיזור בנוסף למדדים שנלמדו בפרקים הקודמים כמו סטיית התקן. המדד בודק את הפיזור הממוצע סביב החציון. הרעיון הוא למצוא בכמה התצפיות סוטות בערכן המוחלט מהחציון, בממוצע.
כדי לחשב את המדד יש לחשב קודם כל את החציון.

אם מדובר ברשימה של תצפיות, הנוסחה לחישוב המדד: $MAD=\frac{\sum_i |X_i-Md|}{n}$.

אם מדובר בטבלת שכיחויות, הנוסחה לחישוב המדד: $MAD=\frac{\sum |X_i-Md|\cdot f(X)}{n}$.

כאשר מדובר על טבלת שכיחויות במחלקות ניקח בתור $X$ את אמצע המחלקה.

**דוגמה (הפתרון בהקלטה):**

נתונה רשימת המספרים הבאה: 3, 6, 7, 8, 2.
מה ממוצע הסטיות המוחלטות מהחציון?

## שאלות:

**1)** נתונה רשימת המספרים הבאה: 3, 5, 6, 9, 12, 8.
מה ממוצע הסטיות המוחלטות מהחציון?

**2)** להלן התפלגות מספר מקלטי הטלוויזיה שנספרו עבור כל משפחה בישוב מסוים:

| מספר משפחות | מספר מקלטים |
|---|---|
| 22 | 0 |
| 28 | 1 |
| 18 | 2 |
| 22 | 3 |
| 10 | 4 |

א. חשבו את החציון.

ב. חשב את ממוצע הסטיות המוחלטות מהחציון.

ג. הסבירו ללא חישוב כיצד כל מדד שחושב היה משתנה, אם 5 משפחות שהיה להם מקלט יחיד היו מוכרים אותו.

## תשובות סופיות:

**1)** 2.5.

**2)** א. 1.5. ב. 1.14.
ג. חציון לא ישתנה, ממוצע סטיות מוחלטות מהחציון יגדל.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 9 - סטטיסטיקה תיאורית- מדדי מיקום יחסי-ציון תקן

### תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – מדדי מיקום יחסי – ציון תקן:

**רקע:**

המטרה למדוד איך תצפית ממוקמת ביחס לשאר התצפיות בהתפלגות.

**ציון תקן:**

הנוסחה לציון תקן של תצפית היא: $Z = \frac{X - \overline{X}}{S}$.

ציון התקן נותן כמה סטיות תקן סוטה התצפית מהממוצע. כלומר, ציון התקן מעיד על כמה סטיות תקן התצפית מעל או מתחת לממוצע:

- ציון תקן חיובי אומר שהתצפית מעל הממוצע.
- ציון תקן שלילי אומר שהתצפית מתחת לממוצע.
- ציון תקן אפס אומר שהתצפית בדיוק בממוצע.

**דוגמה (פתרון בהקלטה):**

במקום עבודה מסוים, ממוצע המשכורות הוא 8 אלף ₪, עם סטית תקן של אלפיים ₪.
באותו מקום עבודה ההשכלה הממוצעת של העובדים הנה 14 שנים, עם סטית תקן של 1.5 שנים. ערן מרוויח במקום עבודה זה 11 אלף ₪ והשכלתו 16 שנים.
מה ערן יותר, באופן יחסי, משכיל או משתכר?

## שאלות:

**1)** תלמידי כיתה ח' ניגשו למבחן בלשון ולמבחן במתמטיקה.
להלן התוצאות שהתקבלו:

| המקצוע | ממוצע | סטיית תקן |
|---|---|---|
| לשון | 74 | 12 |
| מתמטיקה | 80 | 16 |

עודד קיבל: 68 בלשון ו-70 במתמטיקה.

א. באיזה מקצוע עודד טוב יותר באופן יחסי לשכבה שלו?

ב. איזה ציון עודד צריך לקבל במתמטיקה כדי שיהיה שקול לציונו בלשון?

**2)** במפעל לייצור מצברים לרכב בדקו במשך 40 ימים את התפוקה היומית (מספר מצברים במאות) ואת מספר הפועלים שעבדו באותו היום.
להלן טבלה המסכמת את המידע שנאסף על שני המשתנים:

| | תפוקה | מספר פועלים |
|---|---|---|
| **ממוצע** | 48 | 15 |
| **סטיית תקן** | 10 | 2 |

באחד הימים מתוך כלל הימים שנבדקו התפוקה הייתה 50 מאות מצברים ובאותו היום עבדו 13 פועלים.
מה יותר חריג באותו היום, יחסית לשאר הימים שנבדקו: נתוני התפוקה או כמות הפועלים?

א. התפוקה.

ב. כמות הפועלים.

ג. חריגים באותה מידה.

ד. חסרים נתונים כדי לדעת זאת.

**3)** הגובה הממוצע של המתגייסים לצבא הוא 175 סנטימטר עם סטיית תקן של 10 סנטימטר. המשקל הממוצע הוא 66 ק״ג עם סטיית תקן של 8 ק״ג.
ערן התגייס כשגובהו 180 ס״מ ומשקלו 59 ק״ג.

א. במה ערן חריג יותר ביחס לשאר המתגייסים, גובהו או משקלו?

ב. כמה ערן אמור לשקול כדי שמשקלו יהיה שקול לגובהו?

## תשובות סופיות:

**1)** א. לשון. ב. 72.

**2)** ב'.

**3)** א. משקל. ב. 70.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 10 - סטטיסטיקה תיאורית-אחוזונים בטבלה בדידה

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – מדדי מיקום יחסי – אחוזונים בטבלה בדידה:

**רקע:**

האחוזון (המאון) ה- $p$ הוא הערך בנתונים המחלק את הנתונים בצורה כזאת, שעד אליו (כולל) יש $p$ % מהנתונים. מסמנים את האחוזון ה- $p$ ב- $X_p$.

**חישוב האחוזון מתוך נתונים בטבלת שכיחויות בדידה:**

האחוזון הוא הערך שבו בפעם הראשונה השכיחות היחסית המצטברת (באחוזים) גדולה או שווה ל- $p$ %.

**דוגמה (פתרון בהקלטה):**

בסניף בנק 250 לקוחות. ספרו לכל לקוח את מספר תוכניות החיסכון שלו:

| # תוכניות החיסכון | $F(x)$ | שכיחות מצטברת | שכיחות יחסית מצטברת |
|---|---|---|---|
| 0 | 100 | | |
| 1 | 75 | | |
| 2 | 25 | | |
| 3 | 25 | | |
| 4 | 25 | | |

א. מצאו את האחוזון ה-25.

ב. מצאו את הערך ש-20% מהמקרים מעליו.

## שאלות:

**1)** להלן התפלגות של משתנה כלשהו:

| $X$ | $F(x)$ |
|---|---|
| 0 | 10 |
| 1 | 40 |
| 2 | 30 |
| 3 | 15 |
| 4 | 5 |

מצאו להתפלגות את:

א. האחוזון ה-60.

ב. המאון ה-40.

ג. העשירון העליון.

ד. הטווח בין הרבעונים.

**2)** להלן התפלגות מספר המכוניות למשפחה בישוב "הגורן":

| **מספר מכוניות למשפחה** | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| **שכיחות** | 65 | 150 | 220 | 140 | 55 |

חשבו את:

א. העשירון התחתון.

ב. האחוזון ה-30.

ג. הערך ש-20% מהתצפית גדולות ממנו.

ד. רבעון עליון.

## תשובות סופיות:

**1)** א. 2. ב. 1. ג.3. ד. 1.

**2)** א. 1. ב. 2. ג. 4. ד. 4.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 11 - סטטיסטיקה תיאורית - טרנספורמציה לינארית

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – טרנספורמציה לינארית:

## רקע:

מצב שבו מבצעים שינוי מסוג הוספה (או החסרה) של קבוע, והכפלה (או חילוק) של קבוע, לכל התצפיות: $y = a\cdot x + b$. כך יושפעו המדדים השונים:

**מדדי המרכז:**

$$MR_y = a\cdot MR + b$$
$$MO_y = a\cdot MO + b$$
$$\bar{y} = a\cdot \bar{x} + b$$
$$Md_y = a\cdot \le Md_x + b$$

**מדדי הפיזור:**

$$R_y = |a|\,R_x$$
$$S_y = |a|\,S_x$$
$$S_y{}^2 = a^2 S_x{}^2$$

**מדדי המיקום היחסי:**

$$Y_p = a\cdot X_p + b$$
$$Z_Y = \frac{a}{|a|} Z_x$$

### שלבי העבודה:

1. נזהה שמדובר בטרנספורמציה לינארית (שינוי קבוע לכל התצפיות).
2. נרשום את כלל הטרנספורמציה לפי נתוני השאלה.
3. נפשט את הכלל ונזהה את ערכי $a$ ו-$b$.
4. נציב בנוסחאות שלעיל בהתאם למדדים שנשאלים.

### דוגמה (פתרון בהקלטה):

השכר הממוצע של עובדים הינו 9000 ₪ וטווח 6000 ₪. חשבו את המדדים הללו לאחר שהעלו את כל המשכורות ב-10% ואחר כך קנסו אותם ב-100 ₪.

## שאלות:

1) עבור סדרת נתונים התקבל: $\bar{x}=80, S=15, MO=70$.
הוחלט להכפיל את כל התצפיות ב-4 ולהחסיר מהתוצאה 5.
חשבו את המדדים הללו לאחר השינוי.

2) בחברה מסוימת השכר הממוצע הוא 40 ₪ לשעה עם סטיית תקן של 5 ₪ לשעה.
הוחלט להעלות את כל המשכורות ב-10%, אך זה לא סיפק את העובדים ולכן הם קיבלו לאחר מכן תוספת של 2 ₪ לשעה.
מה הממוצע ומהי השונות של השכר לשעה לאחר כל השינויים.

3) במבחן מסוים הציון החציוני היה 73, טווח הציונים היה 40 נקודות והעשירון העליון היה הציון 87. כיוון שהציונים בבחינה היו נמוכים, המורה החליט לתת פקטור של 4 נק' לכל התלמידים.
חשבו את המדדים לאחר הפקטור.

4) דגמו מקו ייצור 50 קופסאות של גפרורים. בדקו בכל קופסא בה יש 40 גפרורים את כמות הגפרורים הפגומים. התקבל שבממוצע יש 3 גפרורים פגומים בקופסא, עם סטיית תקן של 1.5 גפרורים.
מה יהיה הממוצע ומה תהיה סטיית התקן של מספר התקינים בקופסא?

5) חברת בזק הציעה את ההצעה הבאה: שלושים שקלים דמי מנוי חודשיים קבועים וכן 10 אגורות לכל דקה של שיחה יוצאת. אדם בדק במשך שנה את דקות השיחות היוצאות שלו, וקיבל שבממוצע חודשי יש לו 600 דקות שיחות יוצאות עם שונות של 2500 דקות רבועות, כמו כן בחודש ינואר ציון התקן היה 2.
חשבו את המדדים הללו עבור חשבון הטלפון החודשי של אותו אדם בשקלים אם היה משתמש בחבילה המוצעת לו על ידי בזק.

6) הוכיחו שאם כל התצפיות בהתפלגות עברו טרנספורמציה לינארית: $Y_i = a\cdot X_i + b$,
אזי הממוצע והשונות של כלל התצפיות לאחר הטרנספורמציה יהיו בהתאמה:
$\bar{y}=a\cdot\bar{x}+b, S_y^2=a^2S_x^2$.

## תשובות סופיות:

1) ממוצע: 315, סטיית תקן: 60, שכיח: 275.
2) ממוצע: 46, שונות: 30.25.
3) טווח: 40, חציון: 77, עשירון עליון: 91.
4) ממוצע: 37, סטיית תקן: 1.5.
5) ממוצע: 90, שונות: 25, ציון תקן: 2.
6) $a^2 \cdot S_x^2$.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 12 - סטטיסטיקה תיאורית- תרשים קופסא

תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – תרשים קופסא (Boxplot):

## רקע:

תרשים קופסא הינו תרשים שבעזרתו ניתן לבחון:

1) את המרכז של ההתפלגות על ידי החציון ($Q_2$).
2) את הפיזור של הנתונים (הטווח והטווח הבין רבעוני).
3) את צורת ההתפלגות (סימטרית \אסימטרית ימנית או אסימטרית שמאלית).

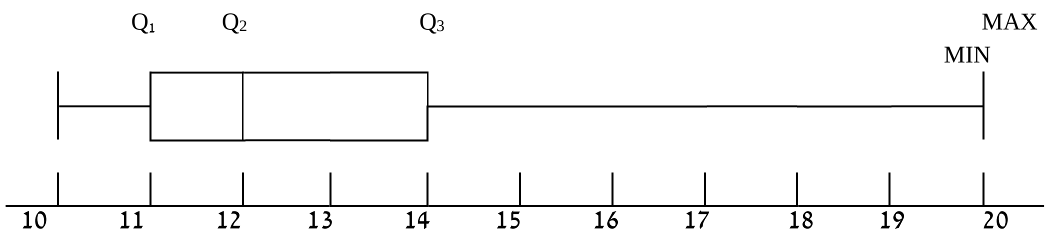

## שאלות:

**1)** להלן התפלגות מספר החדרים לדירות שנבנו בשנת 2009 בעיר אשדוד:

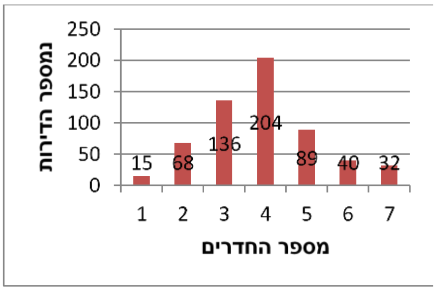


א. מצאו את החציון, הרבעון התחתון והרבעון העליון של ההתפלגות.
ב. שרטטו דיאגרמת קופסא להתפלגות.
ג. מה ניתן לומר על צורת ההתפלגות?

**2)** להלן דיאגרמת קופסא המתארת את התפלגות הגיל (בשנים) באוכלוסייה מסוימת:

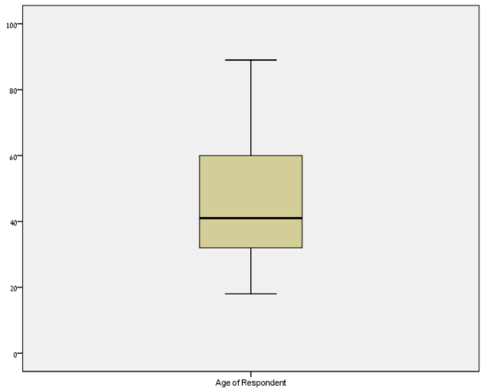


א. מה הגיל החציוני?
ב. מה בערך טווח הגילאים?
ג. מה ניתן להגיד על צורת ההתפלגות?

## תשובות סופיות:

**1)** א. חציון: 4 , רבעון תחתון: 3, רבעון עליון: 5.
ב. ראה גרף מלא בסרטון וידאו. ג. כמעט סימטרית.

**2)** א. חציון: 40. ב. טווח: 70. ג. התפלגות אסימטרית ימנית.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 13 - סטטיסטיקה תיאורית שאלות אמריקאיות

### תוכן העניינים

# סטטיסטיקה תיאורית – שאלות אמריקאיות:

## שאלות:

**שאלות 1-3 מתייחסות לקטע הבא:**

להלן שתי עקומות המתארות את התפלגות ההכנסות החודשיות של שתי משפחות שנבחרו באקראי:

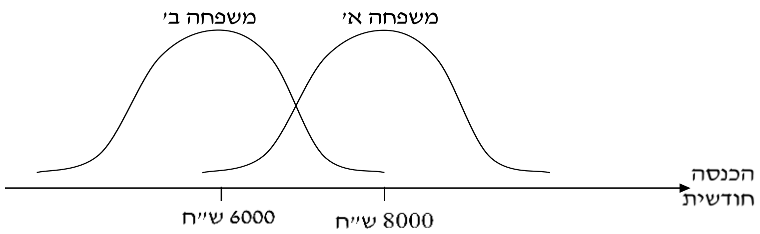


**1)** לאיזו משפחה הכנסה שכיחה גבוהה יותר?
א. משפחה א'.
ב. משפחה ב'.
ג. לשתיהן אותה הכנסה שכיחה.
ד. לא ניתן לדעת – אין מספיק נתונים.

**2)** באיזו משפחה ההכנסה החציונית שווה להכנסה הממוצעת?
א. משפחה א'.
ב. משפחה ב'.
ג. בשתיהן ההכנסה החציונית שווה להכנסה הממוצעת.
ד. לא ניתן לדעת – אין מספיק נתונים.

**3)** באיזו משפחה סטית התקן של ההכנסה החודשית גבוהה יותר?
א. משפחה א'.
ב. משפחה ב'.
ג. לשתיהן אותה סטית תקן.
ד. לא ניתן לדעת – אין מספיק נתונים.

**הנתונים הבאים מתייחסים לשאלות 4-6:**

להלן נתונים חלקיים של טבלת שכיחויות:
כמו כן, נתון כי הממוצע הוא 1.66.

| $x$ | $F(x)$ |
|---|---|
| 0 | ? |
| 1 | 10 |
| 2 | 6 |
| 3 | 15 |
| 4 | ? |
| **סה"כ** | **50** |

**4)** השכיח של הנתונים הוא:
א. 0.
ב. 15.
ג. ישנם שני שכיחים: 0 ו-3.
ד. על סמך הנתונים החלקיים אי אפשר לקבוע מה יהיה ערכו של השכיח.

**5)** חציון הנתונים הוא:
א. 2.
ב. 1.5.
ג. 25.5.
ד. על סמך הנתונים החלקיים אי אפשר לקבוע מה יהיה ערכו של החציון.

**6)** הטווח של הנתונים:
א. 11.
ב. 3.
ג. 4.
ד. על סמך הנתונים החלקיים אי אפשר לקבוע מה יהיה ערכו של החציון.

**7)** בהתפלגות אסימטרית ימנית של משתנה כמותי רציף, הערך המתאים למאון ה-30, ציון התקן שלו הוא בהכרח:
א. שלילי.
ב. חיובי.
ג. אפס.
ד. לא ניתן לדעת ללא הנתונים.

**8)** סדרת נתונים סטטיסטיים מונה 10 תצפיות. נתון כי סדרת הנתונים סימטרית סביב הממוצע. ממוצע הסדרה-40 ושונות הסדרה-100. בשלב מאוחר יותר נוספו שתי תצפיות נוספות לסדרה: 50 ו-30. השונות של 12 התצפיות:

א. תקטן.
ב. תגדל.
ג. לא תשתנה.
ד. לא ניתן לחשב את השונות ללא ידיעת התצפיות.

**הנתונים הבאים מתייחסים לשאלות 9-10:**

בחברת "טיק" המשכורת הממוצעת היא 4,600 ₪ וסטיית התקן של משכורת זו הינה 200 ₪. לאחר מו"מ עם ועד עובדי ההנהלה סוכם כי המשכורת תוכפל פי 1.5.

**9)** מהי המשכורת הממוצעת החדשה (ב-₪)?

א. 2,300.
ב. 6,900.
ג. 4,650.
ד. 4,600.
ה. חסרים נתונים כדי לדעת.

**10)** מהי סטיית התקן של המשכורת לאחר יישום המו"מ לגבי השכר (ב-₪)?

א. 200.
ב. 300.
ג. 675.
ד. לא ניתן לדעת.

**11)** הוספת גודל קבוע לכל תצפיות סדרת נתונים:

א. תגדיל את סטיית התקן.
ב. תקטין את סטיית התקן.
ג. לא תשנה את סטיית התקן.
ד. לא ניתן לדעת.

**הנתונים הבאים מתייחסים לשאלות 12-13:**

להלן נתונים על ציוני תלמידים שנבחנו במועדים שונים בסטטיסטיקה:

| שם התלמיד | ציון | ממוצע הציונים במועד בו נבחן | סטיית התקן של הציונים במועד בו נבחן |
|---|---|---|---|
| צבי | 50 | 50 | 12 |
| סטף | 82 | 80 | 5 |
| שרית | 65 | 60 | 15 |
| לובה | 60 | 63 | 1.5 |
| מיטב | 70 | 70 | 10 |

**12)** התלמיד הטוב ביותר ביחס לנבחנים באותו מועד בו נבחן הוא:
א. מיטב.
ב. צבי.
ג. לובה.
ד. שרית.
ה. סטף.

**13)** פנינה נבחנה עם סטף וציון התקן שלה שווה לציון התקן של שרית לכן ציונה הוא:
א. 80.55.
ב. 65.
ג. 80.
ד. 81.66.

**הנתונים הבאים מתייחסים לשאלות 14-17:**

בבדיקת פתע של משרד הבריאות במפעל שוקולד, נמצא ש:

| שוקולד פגום | 0 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| מס' קופסאות | 35 | 63 | 48 | 12 | 13 | 11 | 10 | 8 |

**14)** מהו החציון של מספר הפגומים בקופסא:
א. 1.
ב. 2.
ג. 4.
ד. לא ניתן לדעת.

**15)** מהו הרבעון התחתון של מספר הפגומים בקופסא?
א. 1.
ב. 2.
ג. 3.
ד. 4.
ה. לא ניתן לדעת.

**16)** מספר הפגומים בקופסא הוא משתנה:
א. סדר.
ב. שמי.
ג. כמותי בדיד.
ד. כמותי רציף.

**17)** השכיח של מספר הפגומים בקופסא:
א. 63.
ב. 1.
ג. 200.
ד. לא ניתן לדעת.

**18)** ביחס לציר המספרים, רוב הערכים בהתפלגות א-סימטרית ימנית נמצאים:
א. בערכים הגבוהים.
ב. בחלוקה זהה בין הערכים הגבוהים והנמוכים.
ג. בערכים הנמוכים.
ד. לא ניתן לדעת.
ה. אף לא תשובה מהנ"ל נכונה.

**19)** בוצע מחקר על מספר העובדים בחברות מזון לעומת חברות תקשורת.
החציון והממוצע בשתיהן שווה 8.
איזה מהטענות הבאות היא הנכונה והמלאה ביותר:
א. השכיחות ב-2 החברות זהה אך שונה מ-8.
ב. השכיח ב-2 החברות זהה אך לא ניתן לדעת מהו.
ג. השכיח בשתי חברות הינו בהכרח 8.
ד. שכיח בחברה אחת שונה מ-8 ובשנייה הוא 8.
ה. אף תשובה אינה נכונה.

**הנתונים הבאים מתייחסים לשאלות 20 עד 24:**

נערך סקר על מספר מקלטי הטלוויזיה הנמצאים בבית.
תוצאות הסקר נתונות בדיאגרמת מקלות הבאה:

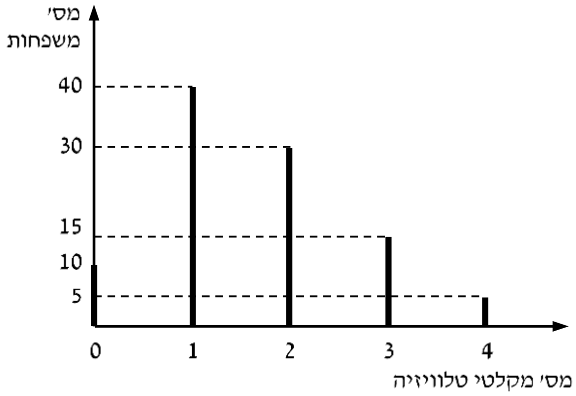

**20)** המשתנה הנחקר כאן הוא:
א. משתנה שמי.
ב. משתנה מסולם סדר.
ג. משתנה כמותי בדיד.
ד. משתנה כמותי רציף.

**21)** הטווח של ההתפלגות הוא:
א. 35.
ב. 4.
ג. 3.
ד. 2.

**22)** ממוצע מספר מקלטי הטלוויזיה למשפחה הוא:
א. 1.65.
ב. 1.5.
ג. 1.
ד. 2.

**23)** השכיח של התפלגות זו היא:
א. 40.
ב. 1.5.
ג. 1.
ד. 2.

**24)** מסתבר שיש בין 2 ל-5 משפחות נוספות שאין להם מקלטי טלוויזיה ויש לצרף את המשפחות הללו להתפלגות. כיצד הנתון זה ישפיע על סטיית התקן?
א. יקטין אותו.
ב. יגדיל אותו.
ג. לא ישנה אותו.
ד. אין לדעת.

## תשובות סופיות:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1) א' | 2) ג' | 3) ג' | 4) ג' | 5) ב' |
| 6) ג' | 7) א' | 8) ג' | 9) ב' | 10) ב' |
| 11) ג' | 12) ה | 13) ד' | 14) ב' | 15) א' |
| 16) ג' | 17) ב' | 18) ג' | 19) ה | 20) ג' |
| 21) ב' | 22) א' | 23) ג' | 24) ב' | |

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 14 - התפלגויות רציפות מיוחדות - התפלגות נורמלית

### תוכן העניינים

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 15 - מקדם המתאם ( מדד קשר ) הלינארי - פירסון

### תוכן העניינים

# מקדם המתאם (מדד קשר) הלינארי ומובהקותו

## מדד הקשר הלינארי (פירסון) – מבוא

מעוניינים לבדוק עד כמה קיים קשר מסוג קשר לינארי (קו ישר) בין שני משתנים.
שני המשתנים שאנו בודקים לגביהם קשר צריכים להיות משתנים כמותיים.
מבחינת סולמות מדידה כל משתנה נחקר צריך להיות מסולם רווחים או מנה.
בדרך כלל המשתנה המוצג כ- $Y$ הוא המשתנה התלוי והמשתנה המוצג ב- $X$ הוא המשתנה הבלתי תלוי.
תיאור גרפי לנתונים נעשה על ידי דיאגרמת פיזור. בדיאגרמת פיזור אנחנו מסמנים כל תצפית בנקודה לפי שיעור ה- $X$ ושיעור ה- $Y$ שלה.
דיאגרמת הפיזור נותנת אינדיקציה גרפית על הקשר בין שני המשתנים.

**דוגמה (פתרון בהקלטה) :**

בבניין 8 דירות בדקו לכל דירה את מספר החדרים שלה וכמו כן את מספר הנפשות הגרות בדירה. להלן התוצאות שהתקבלו :

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| מספר חדרים בדירה | 2 | 2 | 3 | 2 | 3 | 3 | 4 | 4 |
| מספר הנפשות בדירה | 0 | 1 | 2 | 2 | 3 | 4 | 4 | 5 |

1) כמה תצפיות ישנן בדוגמה?
2) כמה משתנים ישנם בדוגמה, מי הם?
3) שרטטו לנתונים דיאגרמת פיזור.
4) מי המשתנה התלוי ומיהו המשתנה הבלתי תלוי?

## דיאגרמות פיזור לקשר בין משתנים וניתוחם

**קשר לנארי חיובי חלקי**

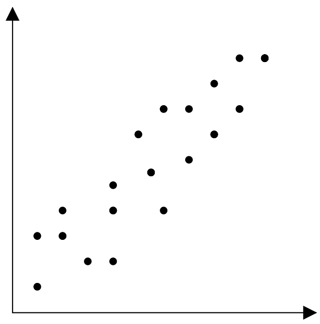

**קשר לנארי חיובי מלא**

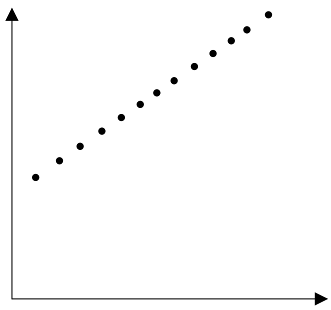

**קשר לינארי שלילי חלקי**

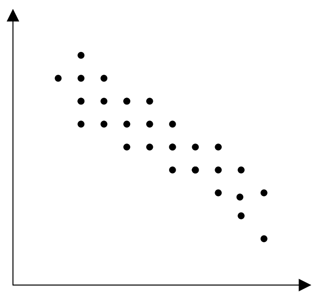

**קשר לינארי שלילי מלא**

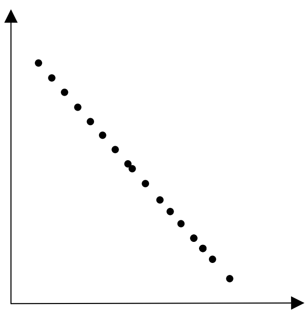

**אין קשר**

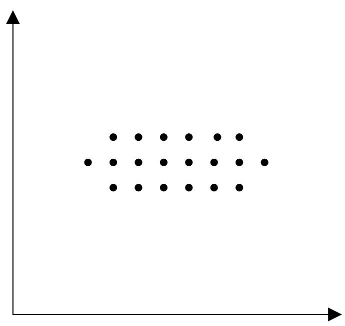

**אין קשר לינארי**

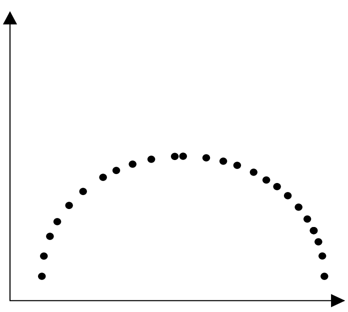

**משמעות מקדם המתאם:**

כדי לבדוק עד כמה קיים קשר לינארי בין שני המשתנים ישנו מדד קשר שנקרא גם מקדם המתאם הלינארי הידוע גם בשם מקדם המתאם של פירסון.

מקדם מתאם זה מקבל ערכים בין 1 ל-1-.

-1 0 1

מקדם מתאם 1-או 1 אומר שקיים קשר לינארי מלא בין המשתנים שניתן לבטאו על ידי נוסחה של קו ישר : $y = ax + b$.

**מתאם חיובי מלא (מקדם מתאם 1):**

קיים קשר לנארי מלא בו השיפוע $a$ יהיה חיובי ואילו מתאם שלילי (מקדם מתאם-1) מלא אומר שקיים קשר לנארי מלא בו השיפוע $a$ שלילי.

**מתאם חיובי חלקי:**

ככל שמשתנה אחד עולה לשני יש נטייה לעלות בערכו אבל לא קיימת נוסחה לינארית שמקשרת את $X$ ל- $Y$ באופן מוחלט ואילו מתאם שלילי חלקי אומר שככל שמשתנה אחד עולה לשני יש נטייה לרדת אבל לא קיימת נוסחה לינארית שמקשרת את $X$ ל- $Y$ באופן מוחלט. ככל שמקדם המתאם קרוב לאפס עוצמת הקשר יותר חלשה וככל שהמדד רחוק יותר מהאפס העוצמה יותר חזקה. לסיכום, מקדם המתאם בודק את עוצמת הקשר הלנארי, ואת כיוון הקשר.

מקדם המתאם הלינארי אינו מושפע מיחידות המדידה. כל שינוי ביחידות המדידה של המשתנים, לא ישנה את מקדם המתאם.

מדד הקשר הלינארי באוכלוסייה, שנקרא גם מקדם המתאם של פירסון או מדד הקשר של פירסון באוכלוסייה מסומן ב : $\rho$ - פרמטר המאפיין את עוצמת הקשר הלינארי באוכלוסייה וכיוונו בין שני המשתנים הנחקרים. כאשר :

$r$ - מדד הקשר הלינארי במדגם שמהווה אומד לפרמטר $\rho$.

קיומו של מתאם בין שני משתנים אינו מצביע על סיבתיות בהכרח. למשל, אם נמצא מתאם חיובי בין כמות הסוכרזית שאדם אוכל לבין במשקל שלו אין זה אומר שהסיבה להשמנה היא הסוכרזית. מדד הקשר של פירסון הוא מדד קשר סימטרי, כלומר אם נחליף את $X$ ב- $Y$ התוצאה תהיה זהה.

**דוגמה (פתרון בהקלטה) :**

- מה ניתן להגיד על מקדם המתאם של שני המשתנים על סמך דיאגרמת הפיזור ששרטטנו?
- אם היינו משנים את השרטוט כך שבציר האנכי היה המשתנה "מספר החדרים" ובציר האופקי היה "מספר הנפשות", האם הדבר היה משפיע על מדד הקשר של פירסון?

## שאלות

**1)** חוקר רצה לאפיין את הקשר בין מספר השעות בשבוע שסטודנט מקדיש לבילויים לבין הציון הממוצע שלו בסוף הסמסטר. לשם כך הוא אסף נתונים של 15 סטודנטים ויצר דיאגרמת פיזור:

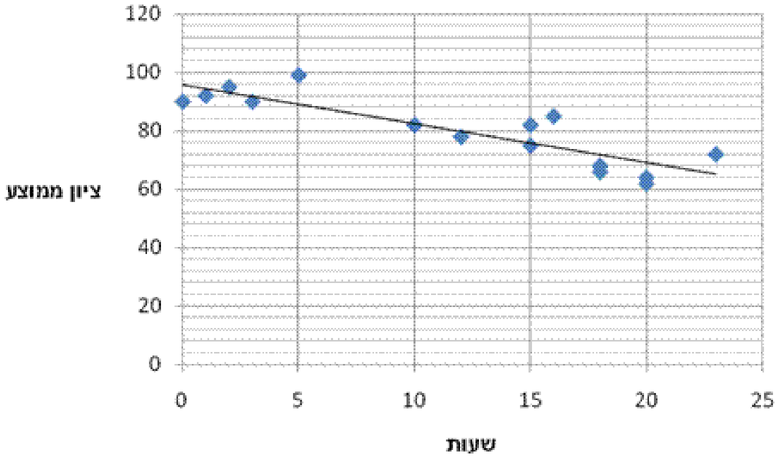


א. מיהו המשתנה הבלתי תלוי?

ב. מה ניתן לומר על כיוון הקשר בין מספר שעות הבילוי השבועיות לבין הציון הממוצע של הסמסטר? מה ניתן להגיד על עוצמת הקשר?

**2)** להלן טבלה המסכמת את מקדמי המתאם הלינארי בין ציוני מבחנים שונים שהתקבלו עבור תלמידים בכיתה מסוימת:

| | ספורט | לשון | מתמטיקה |
|---|---|---|---|
| ספורט | ? | -0.7 | ? |
| לשון | ? | ? | 0.6 |
| מתמטיקה | -0.1 | ? | ? |

א. השלימו את מקדמי המתאם שמסומנים בסימן שאלה בטבלה.

ב. בין אילו שני ציוני מקצועות שונים קיים מתאם בעל העוצמה החזקה ביותר?

**3)** במחקר נתבקשו לבדוק את הקשר בין מספר שעות התרגול של קורס לבין הציון הסופי שלו. להלן תוצאות מדגם שהתקבל:

| שעות תרגול | ציון סופי |
|---|---|
| 20 | 90 |
| 25 | 90 |
| 30 | 95 |
| 15 | 60 |
| 30 | 90 |
| 20 | 85 |
| 10 | 50 |

א. מיהו המשתנה התלוי ומיהו המשתנה הבלתי תלוי בדוגמה זו?

ב. שרטטו דיאגרמת פיזור לנתונים.

ג. מה ניתן לומר על הקשר בין המשתנים במדגם?

ד. מסתבר שבסופו של דבר נתנו פקטור של 5 נקודות לציון הסופי. כיצד הדבר היה משנה את מקדם המתאם של המדגם?

4) בתחנה המטאורולוגית רצו לבדוק את הקשר שבין הטמפרטורה במעלות צלזיוס לכמות המשקעים במ"מ. הם אספו נתונים על 10 ימים במהלך חודש ינואר. המתאם שהתקבל היה 0.8.

א. השלימו את המשפט :
בחודש ינואר ככל שהטמפרטורה היומית נוטה לרדת, כך כמות המשקעים נוטה ________.

ב. הוחלט להעביר את הטמפרטורה למעלות פרנהייט על מנת שיוכלו להשוות אותה לנתונים מארה"ב. נוסחת המעבר היא $F^0=32+\frac{9}{5}C^0$ .
כיצד הדבר ישפיע על מקדם המתאם בין הטמפרטורה במעלות פרנייט לכמות המשקעים במ"מ?

5) להלן דיאגרמת פיזור המראה קשר בין שני משנים :

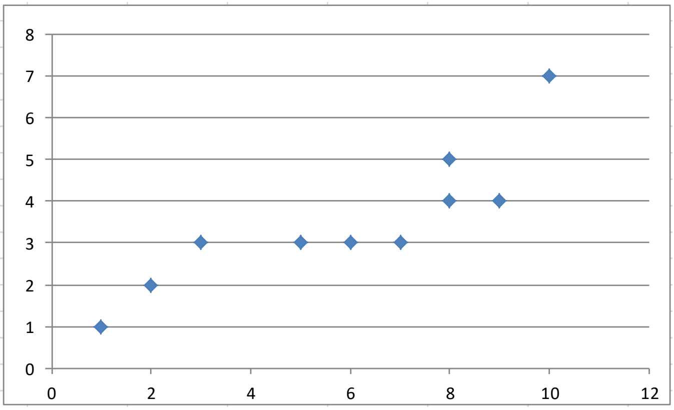


א. השלימו : ניתן לראות שהקשר הוא לינארי _________ (מלא\ חלקי) כיוון הקשר הוא (חיובי \שלילי).

ב. השלימו : אם היינו מוסיפים תצפית שערך ה- $X$ שלה הוא 4 וערך ה- $Y$ שלה הוא 7, מקדם המתאם של פירסון היה _______ (גדלו\ קטן\ לא משתנה).

**שאלות רב ברירה (יש לבחור את התשובה הנכונה):**

6) חוקר אקלים דגם כמה ימים בשנה ומדד את הטמפרטורה בטורונטו שבקנדה ואת הטמפרטורה בסידני שבאוסטרליה באותו היום. הוא חישב ומצא מקדם מתאם שלילי בין הטמפרטורה היומית בטורונטו לבין הטמפרטורה היומית בסידני. משמעות מקדם המתאם השלילי במדגם :

א. אין קשר בין הטמפרטורה בטורונטו לבין הטמפרטורה בסידני בימים שנדגמו.
ב. במדגם, רוב הטמפרטורות בטורונטו היו שליליות.
ג. ההפרש בין הטמפרטורה בטורונטו לבין הטמפרטורה באוסטרליה, במדגם זה, הוא שלילי.
ד. במדגם יש נטייה שהטמפרטורה יורדת בטורונטו לטמפרטורה לעלות בסידני.

7) בסקר שביעות רצון שנערך בבית הקפה "פת לחם" התבקשו הלקוחות לדרג את מידת שביעות הרצון שלהם (בסולם 1-10) בשני נושאים: רמת האוכל ורמת השירות.

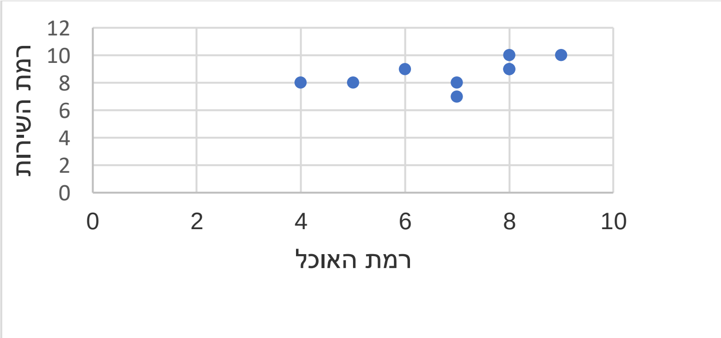


מה יהיה ערכו של מקדם המתאם ($r$)?

א. $r=-0.3$
ב. $r=0$
ג. $r=1.125$
ד. $r=0.593$

8) חוקר רצה לאפיין את הקשר בין מספר השעות בשבוע שסטודנט מקדיש לבילויים לבין הציון הממוצע שלו בסוף הסמסטר. לשם כך הוא אסף נתונים של 15 סטודנטים ויצר דיאגרמת פיזור.

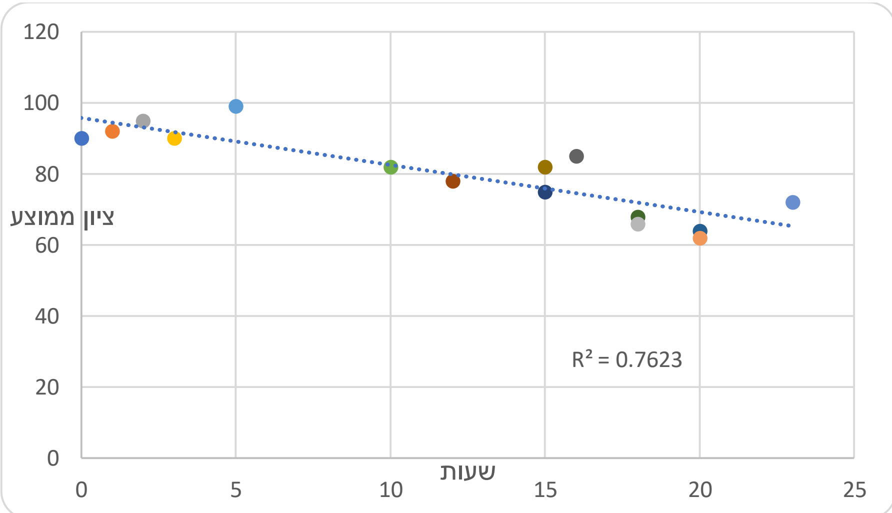


מה ניתן לומר על כיוון הקשר במדגם בין מספר שעות הבילוי השבועיות לבין הציון הממוצע של הסמסטר?

א. ככל שמבלים יותר הציון נוטה לרדת.
ב. אין קשר בין שעות הבילוי לציון.
ג. ככל שמבלים פחות הציון נוטה לרדת.
ד. ככל שהציון נוטה לרדת הסטודנט מבלה פחות.

**9)** התרשים הבא מתאר קשר בין שני משתנים, איזה מהמתאמים הבאים הוא המתאים ביותר לתיאור הקשר בין שני המשתנים?

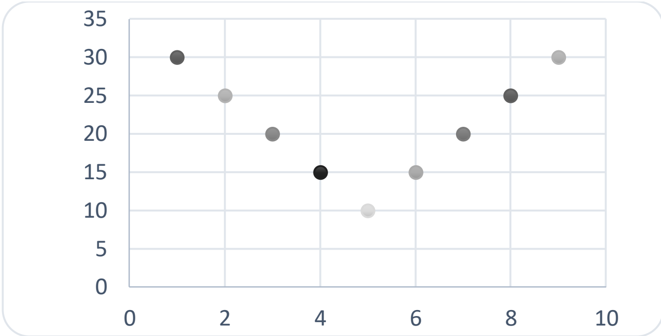


א. $r = 1$ היות ושני המשתנים יוצרים קוים ישרים.
ב. $r = 2$ היות ויש שני קוים בעלי קשר מושלם.
ג. $r = 0$ היות והקו יורד ואחר כך עולה באותו האופן.
ד. $r = \pm 1$ היות ויש קו עולה וגם קו יורד.

**10)** התרשים הבא מתאר דיאגרמת פיזור.

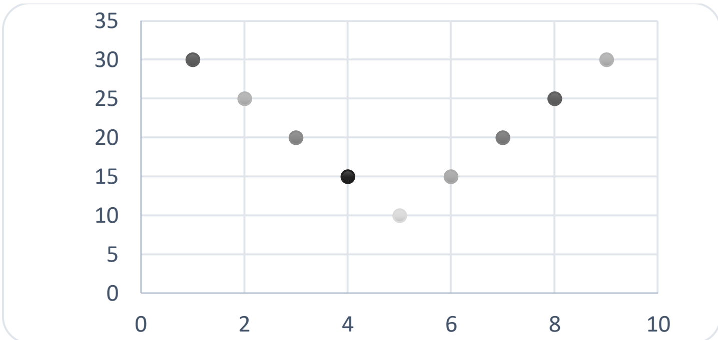


איזו טענה נכונה?

א. בתרשים מוצג הקשר בין שני משתנים.
ב. בתרשים מוצג הקשר בין 9 משתנים.
ג. בתרשים מוצג הקשר בין 10 משתנים.
ד. אין לדעת כמה משתנים מוצגים בתרשים.

בגרף הבא מתוארת דיאגרמת פיזור של שני משתנים:
$X$ - (משתנה בלתי תלוי בציר האופקי)
ו- $Y$ (משתנה תלוי).
במדגם התקבל $r^2 = 0.52$.

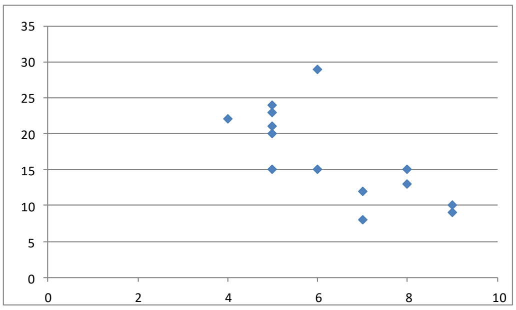

**11)** לאור הנתונים המופיעים בדיאגרמה, איזה מבין הערכים הבאים מתאים להיות התוצאה של $r$?
א. -0.52
ב. 0.72
ג. -0.72
ד. 0.52

**12)** אם מקדם המתאם בין שני משתנים הוא 1, אזי:
א. הערכים של המשתנים הם חיוביים.
ב. עבור כל תצפית ערך של משתנה אחד שווה לערך של המשתנה השני.
ג. הקשר הליניארי הוא בעוצמה חזקה.
ד. אף אחת מהתשובות לא בהכרח נכונה.

**13)** להלן דיאגרמת פיזור:
מה יהיה מקדם המתאם בין שני המשתנים?

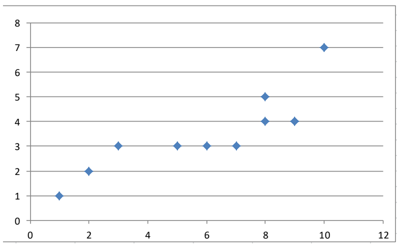

א. 1
ב. 0.85
ג. 0.15
ד. 0

**14)** בבדיקת קשר בין שני משתנים התקבל: $r = -1$.
א. קיימת נוסחה לינארית הקושרת בין כל התצפיות.
ב. לא קיים קשר בין שני המשתנים.
ג. ככל שמשתנה אחד נוטה לרדת גם לשני יש נטייה לרדת.
ד. קיים קשר בין שני המשתנים, אך לא ניתן לדעת מאיזה סוג.

15) לפי הפתגם "רחוק מהעין, רחוק מהלב", יש קשר ____ בין קרבה פיזית לקרבה נפשית.
א. חיובי
ב. שלילי
ג. אפסי
ד. לא ניתן לדעת.

16) מבחן אמי"ר הינו מבחן מיון באנגלית של המרכז הארצי לבחינות והערכה.
הציון המינימלי בבחינה הינו 150 והמקסימלי הינו 250. בקורס הכנה למבחן השתתפו 19 תלמידים. להלן הציונים שלהם על פי פלט שהתקבל:

| | | |
|---|---|---|
| | | 159 |
| | | 170 |
| | | 180 |
| | | 185 |
| | | 204 |
| | | 224 |
| | | 236 |
| | | 212 |
| | | 168 |
| | | 189 |
| | | 195 |
| | | 163 |
| | | 187 |
| | | 206 |
| | | 201 |
| | | 223 |
| | | 242 |
| | | 203 |
| | | 205 |
| 197.47 | AVERAGE | |
| 536.25 | VARPA | |

יש להוסיף עמודה נוספת לצד עמודת הציונים שתראה לכל תלמיד כמה נקודות חסרות לו כדי להשלים לציון המקסימלי בבחינה.

מה יהיה מקדם המתאם בין שתי העמודות (כלומר, מקדם המתאם בין הציון לבין הנקודות החסרות)?
א. -1
ב. 1
ג. -0.5
ד. 0.5

17) מקדם המתאם בין שטחי דירה למחיר שלהם חושב ונמצא 1.2. מה נובע מכך?
א. ככל שהדירה גדולה יותר בשטחה כך היא יקרה יותר.
ב. ככל שהדירה קטנה יותר בשטחה כך היא זולה יותר.
ג. לא קיים קשר בין שטח הדירה למחיר הדירה.
ד. מצב כזה שמתואר הנתונים לא אפשרי.

18) אם ניקח 10 אנשים ונרשום לכל אדם את הגובה במטר וכמו כן את הגובה בס"מ. מה יהיה מקדם המתאם בין גובה האדם במטר לגובה האדם בס"מ?
א. 1
ב. 0
ג. -1
ד. לא ניתן לדעת.

**19)** נמצא מתאם חיובי בעוצמה גבוהה בין $X$ – ציון בבגרות בלשון ל $Y$ – ציון בבגרות במתמטיקה. אילו מהמשפטים הבאים נכון?

א. ניתן לומר שאחת מהסיבות להבדלים שיש לסטודנטים במתמטיקה נובעים מההבדלים שיש להם בלשון.

ב. קיימת נוסחה של קו ישר שקושרת בין ציון בבגרות במתמטיקה לציון בבגרות בלשון.

ג. ללא יוצא מן הכלל, ניתן להגיד שכל תלמיד שמצליח יותר מתלמיד אחר בלשון גם יצליח יותר מאותו תלמיד במתמטיקה.

ד. אף אחד מהטענות שהוצגו אינה בהכרח נכונה.

**20)** עבור סדרה של תצפיות מדדו את $X$ ואת $Y$. נמצא שעבור כל התצפיות שהערך של $Y$ ירד הערך של $X$ בהכרח ירד ללא יוצא מן הכלל. מקדם המתאם של פירסון יהיה בהכרח:

א. 1

ב. -1

ג. 0

ד. אף אחת מהתשובות.

## תשובות סופיות

1) א. שעות בילוי. ב. הקשר חלקי, כיוון הקשר שלילי .

2) א. להלן טבלה : ב. ספורט ולשון.

| | ספורט | לשון | מתמטיקה |
|---|---|---|---|
| ספורט | 1 | -0.7 | 0.1 |
| לשון | -0.7 | 1 | 0.6 |
| מתמטיקה | -0.1 | 0.6 | 1 |

3) א. ב"ת- מס' שעות התרגול, תלוי- ציון. ב. ראה גרף בפתרון וידאו.
ג. קשר לינארי חיובי חלקי. ד. מקדם המתאם לא היה משתנה.

4) א. לעלות. ב. לא ישפיע על מקדם המתאם.

5) א. חלקי, חיובי. ב. קטן.

6) ד'. 7) ד'. 8) א'. 9) ג'. 10) א'.

11) ג'. 12) ד'. 13) ב'. 14) א'. 15) א'.

16) א'. 17) ד'. 18) א'. 19) ד'. 20) ד'.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 16 - מדדי קשר- השפעת טרנספורמציה לינארית על פירסון

תוכן העניינים

# מדדי קשר – השפעת טרנספורמציה לינארית על פירסון:

## רקע:

טרנספורמציה לינארית, בין אם נעשית על $X$ , בין אם נעשית על $Y$, ובין אם נעשית על שניהם, אינה משנה את עוצמת הקשר. היא עלולה רק לשנות את כיוונו אם השיפועים של שתי הטרנספורמציות שוני סימן.

$$r_{[(aX+b),(cY+d)]}=\begin{cases} r_{x,y} \_\_\_\_\_\_ if \_\_\_\_ a\cdot c>0 \\ -r_{x,y} \_\_\_\_\_ if \_\_\_\_ a\cdot c<0 \end{cases}.$$

## שאלות:

**1)** מבחן בנוי משני חלקים: חלק כמותי וחלק מילולי. מקדם המתאם בין שני הציונים של שני החלקים הוא 0.9.

א. אם יעלו את כל הציונים בחלק המילולי ב-20%, מה יהיה מקדם המתאם בין הציון המילולי החדש לציון הכמותי ובין הציון המילולי הישן לציון המילולי החדש?

ב. נגדיר משתנה חדש $W$ להיות המרחק של הציון בחשיבה מילולית מהציון המקסימאלי בבחינה-150. מצאו את מקדם המתאם בין הציון המילולי ל- $W$ ובין $W$ לציון הכמותי.

**2)** מקדם המתאם בין ההכנסה לבין ההוצאה של 10 משפחות חושב והתקבל 0.7. אם חל גידול של 5% בהכנסת האוכלוסייה כולה וגידול של 7% בהוצאה שלה, מה יהיה מקדם המתאם בין ההכנסה החדשה להוצאה החדשה?

**3)** חברת "לקי" המייצרת גלידה החליטה לערוך מחקר לבדיקת הקשר בין מספר חבילות הגלידה הנמכרות ביום לבין הטמפרטורה באותו יום. נבדקו 10 ימים והתקבל מתאם לינארי 0.85. חברת "לקי" דואגת להתחיל כל יום עם מלאי של 150 חבילות גלידה. בנוסף, מעוניינים כי הטמפרטורה תבוטא במעלות פרנהייט במקום במעלות צלסיוס. מה ערכו של מקדם המתאם בין מספר חבילות הגלידה שנשארות בסוף היום לבין הטמפרטורה במעלות פרנהייט?

הקשר בין מעלות צלסיוס $(C^\circ)$ למעלות פרנהייט $(F^\circ)$ נתון ע"י: $F=\frac{9}{5}C+32$.

בחרו בתשובה הנכונה:

א. 0.85.

ב. -0.85.

ג. 1.

ד. לא ניתן לדעת.

**4)** מקדם המתאם בין $X$ ל- $Y$ הנו 0.4. כל ערכי ה- $X$ הוכפלו ב-2. מה יהיה מקדם המתאם החדש בין שני המשתנים?

א. 0.8.

ב. 0.4.

ג. -0.4.

ד. לא ניתן לדעת.

**תשובות סופיות:**

**1)** א. בין הציון המילולי הישן לחדש: 1. בין הציון המילולי החדש לכמותי: 0.9.

ב. בין $W$ לציון המילולי: 1-, בין $W$ לציון הכמותי: 0.9-.

**2)** 0.7.

**3)** ב'.

**4)** ב'.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 17 - רגרסיה

### תוכן העניינים

# מדדי קשר – רגרסיה ליניארית:

**רקע:**

במידה וקיים קשר חזק בין שני המשתנים הכמותיים נהוג לבצע ניבוי. לבנות קו ניבויים הנקרא גם קו רגרסיה המנבא משתנה אחד על סמך האחר. מדובר בקו שמנבא את $Y$ על סמך $X$.

השיטה למציאת הקו הנ"ל נקראת שיטת הריבועים הפחותים והקו המתקבל נקרא קו הרגרסיה או קו הניבויים או קו הריבועים הפחותים.

$a$ - נותן את ערך $Y$ כאשר $X$ הנו אפס על גבי קו הניבויים. הוא נקרא החותך של הקו.

$b$ - הוא שיפוע הקו נותן בכמה בעצם $Y$ משתנה כאשר $X$ גדל ביחידה אחת על גבי קו הניבויים.

להלן המשוואות למציאת הפרמטרים של קו הרגרסיה: $b = r\frac{S_r}{S_x}$ , $Y = bX + a$.

לצורך בניית קו ניבויים לניבוי $X$ על סמך $Y$ נצטרך לעדכן את הנוסחאות בהתאם.

## שאלות:

**1)** נסמן ב- $X$ את ההכנסה של משפחה באלפי ₪. נסמן ב- $Y$ את ההוצאות של משפחה באלפי ₪. נלקחו 20 משפחות והתקבלו התוצאות הבאות:

$$\sum_{i=1}^{20} Y_i = 200 \;,\; \sum_{i=1}^{20} X_i = 240$$

$$\sum_{i=1}^{20}\left(X_i-\overline{X}\right)^2 = 76 \;,\; \sum_{i=1}^{20}\left(Y_i-\overline{Y}\right) = 76 \,.$$

$$\sum_{i=1}^{20}\left(X_i-\overline{X}\right)\left(Y_i-\overline{Y}\right) = 60.8$$

א. חשבו את מדד הקשר הלינארי בין $X$ ל- $Y$. מיהו המשתנה התלוי?
ב. מצאו את קו הרגרסיה לניבוי ההוצאה של משפחה על סמך הכנסה שלה. הסבירו את משמעות הפרמטרים של קו הרגרסיה.
ג. משפחת כהן הכניסה 15,000₪. מה ההוצאה הצפויה שלה?

**2)** נסמן ב- $X$ את ההשכלה של אדם בשנות לימוד.
נסמן ב- $Y$ את הכנסתו באלפי ₪. במחקר התקבלו התוצאות הבאות:
$S_X = 2 \;,\; S_Y = 5 \;,\; \overline{X} = 14 \,,\, \overline{Y} = 8 \;,\; \text{COV}(X,Y) = 7.5$.

א. חשבו את מדד הקשר של פירסון בין ההשכלה להכנסה.
ב. מה ההכנסה הצפויה לאדם שהשכלתו 12 שנים?
ג. מה ההשכלה הצפויה לאדם שהכנסתו 10,000₪?

**3)** חוקר רצה לחקור את הקשר הקווי שבין הציון המבחן בסטטיסטיקה לבין מספר שעות ההכנה של הסטודנטים למבחן. במדגם של 100 סטודנטים שנבחנו בקורס נרשמו התוצאות הבאות: הציון הממוצע של הסטודנטים היה 65 עם סטיית תקן של 27. מספר שעות ההכנה הממוצע היה 30 עם סטיית תקן של 18. מקדם המתאם בין הציון לשעות ההכנה היה 0.8.

א. על פי משוואת הרגרסיה, שעת הכנה נוספת משפרת את ציון המבחן ב-?
ב. על פי משוואת הרגרסיה, תלמיד שייגש למבחן ללא שעות הכנה כלל יקבל ציון?
ג. מהו קו הרגרסיה לניבוי הציון לפי שעות ההכנה?

**4)** נתונים 2 משתנים $X$ ו- $Y$. כמו כן נתון: $\overline{X} = 1.5$ , $S_x = S_y = 4$,
וכן שקו הרגרסיה של $Y$ על בסיס $X$ הינו: $Y = -0.2X + 0.5$.
חשבו מהו מקדם המתאם בין $X$ ל- $Y$.

## תשובות סופיות:

1) א. 0.8. ב. $Y = 0.8X + 0.4$. ג. 12.4 אלפי ₪.

2) א. 0.75. ב. 4.25 אלפי ₪. ג. 14.6 שנים.

3) א. 1.2. ב. 29. ג. $Y = 1.2X + 29$.

4) ‎-0.2.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 18 - מדדי קשר-רגרסיה -שונות מוסברת ושונות לא מוסברת

תוכן העניינים

# מדדי קשר – רגרסיה – שונות מוסברת ושונות לא מוסברת:

## רקע:

המטרה ברגרסיה היא להסביר את השונות של המשתנה התלוי.
למשל, להסביר את השונות של המשכורת באמצעות הוותק או להסביר את השוני בציונים באמצעות כמות החיסורים.

$r^2$ - החלק מהשונות של המשתנה התלוי מוסבר. השונות המוסברת נקראת גם שונות ניבויים. השונות הלא מוסברת נקראת גם שונות טעויות.

## שאלות:

**1)** נמצא קשר חיובי בעוצמה של 0.7 בין שטח דירה למחירה. כמו כן, נתון שסטיית התקן של מחירי הדירות הינה 200.

א. איזה אחוז מהשונות של מחירי הדירות מוסבר על ידי שטח הדירה?

ב. איזה אחוז מהשונות של מחירי הדירות לא מוסבר על ידי שטח הדירה?

ג. מהי השונות המוסברות ומהי השונות הלא מוסברת של מחירי הדירות?

**2)** להלן רשימת טענות, לגבי כל טענה קבעו נכון/לא נכון ונמקו!

א. אם שונות הטעויות שווה ל-0 (השונות הלא מוסברת) אז מקדם המתאם של פירסון יהיה 1.

ב. אם מקדם המתאם של פירסון בין שני משתנים הוא 1 אזי שונות הטעויות (השונות הלא מוסברת) תהיה 0.

ג. אם השונות המשותפת של $X$ ושל $Y$ היא 0 אז בהכרח גם מקדם המתאם של פירסון יהיה 0.

## שאלות רב-ברירה:

**3)** בקשר בין שני משתנים התקבל: $r^2 = 0.64$, לכן:

א. ללא יוצא מן הכלל ככל שערכי משתנה אחד עולה השני יעלה.

ב. 64% מהשונות של משתנה אחד מוסבר על ידי המשתנה השני.

ג. הקשר בין שני המשתנים הוא בעוצמה של 0.64.

ד. כל התשובות נכונות.

**4)** אם מגדילים את $r^2$, ניתן לומר כי:

א. אחוז השונות המוסברת יקטן.

ב. אחוז השונות המוסברת יגדל.

ג. אחוז השונות המוסברת יישאר ללא שינוי.

ד. סטיית התקן משתנה.

ה. לא ניתן לדעת.

5) בקורס מבוא לכלכלה ניתנו במשך השנה שני מבחנים: מבחן בסוף סמסטר א׳ $X$ ומבחן בסוף סמסטר ב׳ $Y$. כאשר בנו את קו הרגרסיה של הציון במבחן סוף סמסטר ב׳ לפי הציון במבחן סוף סמסטר א התקבלה שונות טעויות של 80, ושונות ניבויים של 20.
לפי נתונים אלו, מקדם המתאם בין הציון במבחן סוף סמסטר א׳ לבין הציון במבחן סוף סמסטר ב׳ הוא:
א. 0.44.
ב. 0.44 -.
ג. עוצמת ההקשר הלינארי היא 0.44, אך אין אפשרות לדעת את סימנה.
ד. אין אפשרות לחשב את מקדם המתאם.
ה. 0.35.

## תשובות סופיות:

1) א. 49%. ב. 51%.
ג. שונות מוסברת: 19,600, שונות לא מוסברת: 20,400.
2) א. לא נכון. ב. נכון. ג. נכון.
3) ב׳.
4) ב׳.
5) ג׳.

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 19 - מדד הקשר של ספירמן

תוכן העניינים

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 20 - מדדי קשר - מדד הקשר של קרמר

### תוכן העניינים

# מדדי קשר – מדד הקשר של קרמר:

### רקע:

משתמשים במדד זה כאשר אחד המשתנים הוא מסולם שמי והשני מכל סולם אפשרי. מדד הקשר מקבל ערכים בין 0 ל-1. ככל שהמדד יותר קרוב לאחד קיים קשר בעוצמה יותר חזקה בין המשתנים.

### דוגמה (פתרון בהקלטה):

במחקר רוצים לבדוק את הקשר בין מין לדעה בנושא מסוים. שאלו 100 גברים ו-100 נשים על דעתם באיזשהו נושא. להלן טבלת השכיחויות המשותפת שהתקבלה:

| $Y/X$ | בעד | נגד | נמנע | $F(x)$ |
|---|---|---|---|---|
| **גבר** | 50 | 40 | 10 | 100 |
| **אישה** | 30 | 60 | 10 | 100 |
| $F(y)$ | 80 | 100 | 20 | $n=200$ |

הטבלה נקראת טבלת O (observe):

$X$ - מין (גבר/אישה) – סולם שמי.

$Y$ - דעה (בעד/נמנע/נגד) – סולם שמי/סדר.

### שלבים בחישוב $r_c$:

שלב א': נבנה את טבלת E (Expected).

נעתיק את המסגרת של טבלת O ואז כל: $E_i=\left(F(x)\cdot F(y)\right)/n$.

| $Y$ \ $X$ | בעד | נגד | נמנע | $f(x)$ |
|---|---|---|---|---|
| **גבר** | | | | 100 |
| **אישה** | | | | 100 |
| $f(y)$ | 80 | 100 | 20 | $n=200$ |

שלב ב': נחשב $\chi^2=\sum_i\frac{(O_i-E_i)^2}{E_i}$.

שלב ג': נחשב: $r_c=\sqrt{\frac{1}{n(L-1)}\chi^2}$,

כאשר $L$ מבטא את המספר הקטן מבין מספר השורות או העמודות.

## שאלות:

**1)** להלן תוצאות מחקר שבדק את הקשר בין מין להשכלה.
לגבי כל נחקר נבדק המין שלו והשכלתו.
האם קיים קשר בין מין להשכלה? נמקו!

| מין/ השכלה | נמוכה | תיכונית | גבוהה |
|---|---|---|---|
| **גבר** | 120 | 40 | 20 |
| **אישה** | 20 | 20 | 80 |

**2)** נלקחו 200 אנשים שמתוכם 60 הצהירו שהם עוסקים בפעילות גופנית סדירה.
מתוך אלו שעוסקים בפעילות גופנית סדירה 50 נמצאו במצב בריאותי תקין.
מתוך אלו שלא עוסקים בפעילות גופנית סדירה 90 נמצאו במצב בריאותי תקין.

א. בנו טבלת שכיחות משותפת לנתונים שהוצגו בשאלה.

ב. האם קיים קשר בין פעילות גופנית למצב בריאותי?
חשבו לפי מדד הקשר של קרמר.

## תשובות סופיות:

**1)** ישנו קשר בעוצמה בינונית, מקדם המתאם של קרמר: 0.595.

**2)** א. להלן טבלה: ב. 0.19.

| $y/x$ | תקין | לא תקין | $f(x)$ |
|---|---|---|---|
| **כן** | 50 | 10 | 60 |
| **לא** | 90 | 50 | 140 |
| $f(y)$ | 140 | 60 | $n=200$ |

# מבוא לחשיבה סטטיסטית

## פרק 21 - מדדי קשר - בחירת מדד מתאים

### תוכן העניינים

# מדדי קשר – בחירת מדד מתאים:

**רקע:**

בפרק זה נתרגל את התהליך של בחירת מדד הקשר (מקדם המתאם) המתאים.
נתרכז בשלושת מדדי הקשר הנפוצים ביותר:

- מדד הקשר של קרמר.
- מדד הקשר של ספירמן.
- מדד הקשר של פירסון (מדד הקשר הלינארי).

בחירת מדד הקשר נעשה לפי סולמות המדידה של שני המשתנים שאנחנו רוצים לבדוק את הקשר בינם. הנושא של סולמות מדידה נלמד כבר בפרק אחר, כמו כן כל מדד קשר נלמד בפרק נפרד. אנו מתרכזים ב 3 סולמות מדידה:

- סולם שמי/ זהות (nominal).
- סולם סדר (ordinal).
- סולם כמותי (scale): לכאן אנו מאחדים את סולם רווחים ומנה יחד.

שלושת מדדי הקשר שלעיל דנים בקשר בין שני משתנים. מדדי הקשר הם סימטריים, כלומר אין זה משנה איזה משתנה נגדיר בתור משתנה $X$ ואיזה יוגדר בתור משתנה $Y$.

להלן טבלה שמסכמת את בחירת המדד המתאים:

| $X / Y$ | שמי | סדר | כמותי |
|---|---|---|---|
| **שמי** | קרמר | קרמר | קרמר |
| **סדר** | קרמר | ספירמן | ספירמן |
| **כמותי** | קרמר | ספירמן | פירסון |

**דוגמה (פתרון בהקלטה):**

במפעל לייצור מצברים לרכב בדקו במשך 40 ימים את התפוקה היומית (מספר מצברים במאות) ואת מספר הפועלים שעבדו באותו היום.
איזה מדד קשר מתאים כדי לבדוק האם קיים קשר בין התפוקה היומית לכמות עובדים באותו היום במפעל?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. חסרים נתונים כדי לדעת זאת.

## שאלות:

1) בקרב תלמידי כיתות א' בבית הספר גבריאלי אשר בתל אביב בדקו לכל תלמיד את גובהו בס"מ ואת משקלו בק"ג. מהו מדד הקשר המתאים כדי לבדוק האם קיים קשר בין גובה התלמיד למשקלו?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

2) בסקר שנעשה על אזרחים במדינה בדקו לכל אזרח את השכלתו ואת שכרו. מהו מדד הקשר המתאים כדי לבדוק האם קיים קשר בין השכלה לשכר?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

3) בגן הילדים של שולה אספו נתונים על 25 הילדים שבגן. על כל ילד בדקו את רמת הביטחון העצמי שלו ( $X$ = מדד שמקבל ערכים בין 1 - נמוך ועד 5 - גבוה), ואת אוצר המילים שלו ( $Y$ = לפי מבחן שנעשה לכל ילד בו ספרו את מספר המילים שידע מתוך רשימה של 20 מילים). איסוף הנתונים נעשה על ידי איש מקצוע שצפה בילדים ובחן אותן.

מהו מקדם המתאם המתאים לבדיקת התלות בין $X$ לבין $Y$?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

4) הועלתה השערה בבית הספר למדעי ההתנהגות שיש קשר בין המרצה להצלחת הסטודנט. לצורך בדיקת הטענה בדקו לגבי כל סטודנט שלמד סטטיסטיקה אצל איזה מרצה הוא למד (היו 3 מרצים שונים) והאם הוא עבר את הבחינה. מהו מדד הקשר המתאים במקרה זה?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

5) בבורסה בתל אביב רצו לבדוק את הקשר בין גובה הריבית במשק בסוף החודש (באחוזים), לבין תשואת מניית אקטר (באחוזים) בסוף החודש.
מהו מדד הקשר המתאים?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

6) בעל מסעדה ביצע סקר על לקוחותיו, בין השאלות שנשאלו בסקר:

- מה מידת שביעות הרצון של הלקוח מאדיבות השירות של המלצר בסקלה של 1 עד 5.
- מה גילו של הלקוח בשנים.
- מה גובה התשר (טיפ) ב-₪ אשר נתן הלקוח למלצר בלכתו מהמסעדה.

מהו המדד המתאים כדי לבדוק האם קיים מתאם חיובי בין מידת שביעות הרצון של הלקוח מאדיבות השירות לבין גובה התשר שהוא נתן למלצר?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

7) בעל מסעדה ביצע סקר על לקוחותיו, בין השאלות שנשאלו בסקר:

- מה מידת שביעות הרצון של הלקוח מאדיבות השירות של המלצר בסקלה של 1 עד 5.
- מה גילו של הלקוח בשנים.
- מה גובה התשר (טיפ) ב-₪ אשר נתן הלקוח למלצר בלכתו מהמסעדה.

מהו המדד המתאים כדי לבדוק האם קיים מתאם בין גיל הלקוח לגובה התשר שהעניק לשירות?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**הנתונים הבאים מתאימים ל-3 השאלות הבאות:**

חוקרים ערכו מדגם של ילדים מכיתות ב' ו-ג' מ-4 בתי ספר שונים. הועבר לילדים שאלון בו תואר מצב מסוים והילדים התבקשו לציין את רמת החרדה שלהם באשר לאותו מצב. המשתנים שלגביהם נאספו נתונים:

- מגדר (1 - בן, 2 - בת).
- כיתה (0 - ג', 1 - ב').
- בית ספר (A, B, C, D).
- רמת חרדה (ציון שהילד היה צריך לתת בסקלה של 1 עד 10).
- גיל התלמיד בחודשים.

**8)** מהו מדד הקשר המתאים כדי לבדוק את הקשר בין גיל התלמיד לבין רמת החרדה שלו מהמצב?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**9)** מהו מדד הקשר המתאים כדי לבדוק את הקשר בין המגדר לבין רמת החרדה שלו מהמצב?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**10)** מהו מדד הקשר המתאים כדי לבדוק את הקשר בין המגדר לבין בית הספר?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**11)** בטבלה שלהלן נתונות שכיחויות ההצלחה והכישלון של 150 חולים:

| תוצאה/ התרופה | A | B | C |
|---|---|---|---|
| נרפא | 35 | 13 | 45 |
| לא נרפא | 15 | 37 | 5 |

החולים קיבלו 3 תרופות שונות ובדקו עבור כל חולה אם התרופה הצליחה בריפוי. מהו מדד הקשר המתאים?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**12)** שני מוסיקאים מפורסמים נתנו ציון בסולם של 1-10 לקולם של 8 מתמודדים בתוכנית ראליטי ידועה. ציון 10 ניתן לקול שמצא חן ביותר בעיני המוסיקאי.
מפיק התוכנית רצה לבדוק האם יש קורלציה בין המוסיקאים מבחינת הטעם.
בטבלה הבאה נתונים הציונים של כל אחד מהמוסיקאים את שמונת המתמודדים:

| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| מוסיקאי א' | 6 | 5 | 7 | 4 | 3 | 1 | 1 | 4 |
| מוסיקאי ב' | 5 | 7 | 5 | 2 | 3 | 3 | 2 | 7 |

מהו מדד הקשר המתאים?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**13)** להלן טבלה המסכמת את השכר באלפי ₪ של עובדים בחברה ואת רמת המוטיבציה שלהם מ-1 עד 5:

| שכר | 12 | 18 | 20 | 15 | 30 |
|---|---|---|---|---|---|
| מוטיבציה | 4 | 4 | 5 | 3 | 5 |

מהו מקדם המתאם המתאים לבדיקת רמת ההתאמה בין המוטיבציה לשכר של העובד?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

**14)** להלן טבלה על נתונים שנאספו על מספר תצפיות:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| $X$ | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| $Y$ | 12 | 14 | 17 | 17 | 20 |

אם מעוניינים לבדוק עד כמה קיים קשר לנארי בין שני המשתנים.
מהו המדד המתאים?

א. פירסון.
ב. ספירמן.
ג. קרמר.
ד. אין מספיק נתונים כדי לדעת.

## תשובות סופיות:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **1)** א' | **2)** ד' | **3)** ב' | **4)** ג' | **5)** א' |
| **6)** ב' | **7)** א' | **8)** ב' | **9)** ג' | **10)** ג' |
| **11)** ג' | **12)** ב' | **13)** ב' | **14)** א' | |